

VILNIS

LIETUVIŲ LIAUDIES LAIKRAŠTIS
LITHUANIAN NEWSPAPER
3116 So. Halsted St., Chicago, Ill. 60608
Telefonas: [312] 842-7325

VOLUME LXVI Nr. 19

KETVIRTADIENIS, LAPKRIČIO (NOV.) 13, 1986

KAINA 25 c.

Kasdien

LIBRARY

NOV 20 1986

STATE HISTORICAL SOCIETY
OF WISCONSIN
MILWAUKEE, WIS. 53233

Žiūri per pirštus
Nors aštriai, bet...
Suardė viską
Štai kodėl svarbu

Blogos žinios ateina iš žemės ūkio valstijų. Mažieji fermeriai be perstojo varosi nuo koto. Bankai jų farmas parduvinėja iš varžytynių. Pasvyzdžiui, Iowa valstijoje, kurioje farmos ir farmos perdėm, per praėjusius trejus metus sumažėjo net 17,000 farmų. Šiomet, numatoma, sumažės dar apie 1,200, bet kultivuojamų žemės plotų nesumažėja. Juos kultivuoja didžiųjų fermerių ir kompanijų, supirkusių mažasias farmas, samdyti darbininkai.

Vadinasi, nors mažieji fermeriai bankrutuoja, bet žemės ūkis nesivaro nuo koto, o tik koncentruojasi į didžiules akimi neaprepiamas farmas. Todėl nė kiek nenuostabu, kad prez. Reagano administracija į mažųjų fermerių likimą žiūri per pirštus, nes turtingieji turtėja, neturtingieji biednėja.

* * *

Los Alamos Nacionalinės laboratorijos darbuotojas Paul Robinson Londono laikraštyje "Times" (VII. 20.86) išsireiškė, kad dirbti branduolinio ginklo kūrimo programoje yra neapsakomai įdomu. Girdi, kiek daug yra įvairiausių pasiūlymų, sumanymų, kad ginklas būtų kuo efektyviškesnis griauti priešą bei žlugdyti jo apsigynimą. Ir, Robinsonas sako, visiškai nutraukimas branduolinių bandymų už draustu mokslininkams daryti įvairius eksperimentus.

"People's Daily World" skaitytojas gydytojas Sol Lande atvirame laiške laikraščiui rašo, jog jo nuomone, mokslininkai dirbantys branduolinio ginklo kūrimo programoje niekuo nesiskiria nuo nacių gydytojų, darusių eksperimentus su koncentracijų stovyklų įnamišais. Kaip anie darė kriminalinius nusikaltimus prieš žmoniją, taip šie. Turėtų būti jie pašalinti iš mokslininkų bendruomenės, gydytojas rašo.

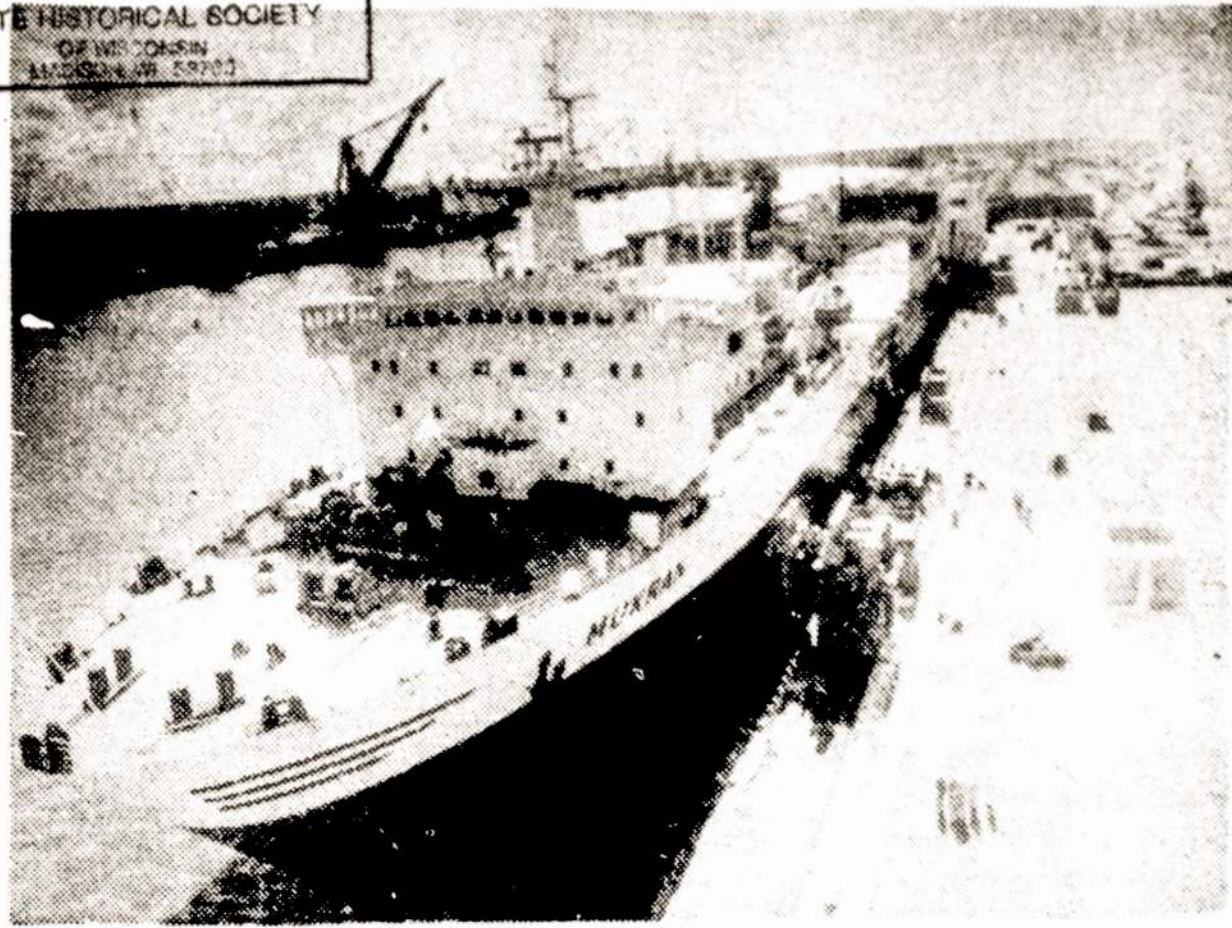
Nors aštriai, bet palyginta beveik teisingai.

* * *

Žmonijos viltys nepasiteisino, kad prez. Reaganas ir generalinis sekretorius Gorbačiovas susitikę Islandijoje susitars nors kiek sukontroliuoti ginklavimąsi. Buvo beveik susitarę daugiau negu žmonija laukė, bet prez. Reaganas su savo "žvaigždžių karų" programą, kad ji būtų neliečiama, suardė viską.

Kaip Gorbačiovas spaudos konferencijoje pažymėjo, kad baigti susitarti buvo negalima, nes prez. Reaganas yra belaisvis industrinio-militarinio komplekso. Sventas teisybė, ne Amerikos liaudis už "žvaigždžių karų" programą, o kor-

Traukiniai plaukia per jūrą

Jūrų keltas Klaipėdos uoste.

B. Aleknavičiaus nuotrauka

Šių metų spalio 3-oji į Tarybų Sąjungos ir Vokietijos Demokratinės Respublikos prekybinių santykių ir laivybos istoriją. Tą dieną pradėjo veikti tarptautinė geležinkelio-jūrų perkėla TSRS-VDR.

Per dvidešimt valandų atskriejęs Baltijos bangomis galingas laivas-keltas "Mukranas", atgabeno iš Vokietijos Demokratinės Respublikos pirmuosius 101 vagoną su Ta-

poracijos ir ginklų pramonės baronai, nes visokiausių įtaisų bei aparatų paleisti į eterį lazerio spindulius jiems žada valdžia duoti didžiulius, nes pinigų užsakymus.

Cia ir pakastas šuniukas kodėl nesusitarė.

* * *

Į branduolinių ginklų, raketų bei bombonešių gamybą įvedama vis tobulesnė technika, kuriai valdyti reikia vis mažiau žmonių. Kiek prezidentas Reaganas per pirmąjį prezidentavimo terminą išleido ginklavimuisi pinigų, jeigu tiek pinigų būtų išleides normaliai šalies ekonomikai, būtų reikėję samdyti 8,370,000 žmonių, o ginklamas gaminti tereikėjo 7,224,000. Vadinasi, 1,146,000 buvo mažiau darbų, negu būtų buvę išleidžiant normaliai šalies ekonomikai.

"Žvaigždžių karų" programai įgyvendinti reikės daug tobulesnės technikos ir jai valdyti daug mažiau žmonių ir daugumos aukšto mokslo žmonių. Galimas daiktas, gal pakaks tik kelių šimtų tūkstančių jų, o pinigų bus išleista trilijonai dolerių.

Tenka tik įsivaizduoti, kiek darbų būtų, jeigu tie trilijonai dolerių būtų skiriami normaliai šalies ekonomikai! Amerikoje gerbuvis sužudėtų ir sulapotų keleriopai labiau.

Štai kodėl svarbu, kad per rinkimus į kongresą nepraeitų nė vienas reaganistas.

S. J. Jokubka

rybų šaliai skirtais kroviniais. Jis prisišvartavo prie stojusios rikiuotės tarptautinės geležinkelio-jūrų keltų perkėlos TSRS-VDR Klaipėdos krantinės. Po keturių valandų, priėmęs tokį pat krovinį, "Mukranas" vėl išplaukė į Vokietijos Demokratinės Respublikos Riūgeno salą.

Tokio sudėtingo komplekso, koks pradėjo veikti TSRS-VDR geležinkelio-jūros keltų perkėloje, nebuvo pasaulinėje transporto praktikoje. Kuriant jį, dalyvavo šimtai Tarybų šalies mokslinio tyrimo, projektavimo, konstravimo ir technologinių organizacijų, dešimtys imonių kolektyvų, daugiau kaip tūkstantis statybininkų ir talkininkų, Svariai prisidėjo prie jo techninio aprūpinimo projekto įgyvendinimo VDR inžinieriai ir darbininkai, taip pat laivų statytojai.

— Bendro darbo rezultatai — puikūs, — sako Klaipėdos TSRS 60-mečio jūrų prekybos uosto viršininko pavaduotojas, tarptautinės perkėlos viršininkas Vytautas Vaičekauskas. Sėkmingai praėjo visų transporto mazgo sistemų bandymai.

Vienas kelto reisas Klaipėda trunka neregėtai trumpą laiką — tik dvi paras. Per aštuonias valandas abiejuose uostuose jis pakarunamas ir iškraunamas, per 40 valandų įveikia 506 kilometrų nuotolį ir perveža 206 prekinis vagonus.

Perkėlos statyba buvo pradėta beveik prieš trejus metus. O dar po trejų metų, kai šia jūrų laivybos linija plaukios jau šeši tokie keltai, šešeriopai atpiginantys pervežimų kainą, perkėla pakeis 20 dabartinių uosto prieklaukų, apie tūkstantį dokininkų mechanizatorių. Pagal krovinių apyvartą ji prilygs dabartiniam Klaipėdos jūrų prekybos uostui.

Alfonsas Pipiras

ATSISAKO GYVENTI ŠALIA BAZIŲ

Didelė Japonijos Misavos miesto, esančio Honsiu salos šiaurėje, dalis paskelbta "evakavimo zona". Tačiau šis nutarimas visiškai nesujęs su netoli esančių povandeninių ugnikalnių išsiveržimo grėsme ar stichinės nelaimės padariniais. Po daugybės skundų vientiniai gyventojai pagaliau pasiekė, kad valdžia skirtų subsidijas jų perkėlimui iš tos vietos, kur Misavoje yra didelė JAV karo aviacijos bazė, kurioje dislokuoti naikintuvai bombonešiai F-16, galintys nešti branduolinį ginklą.

Ateinančiais metais "pabėgėliams" toliau nuo pagrindinės miesto teritorijos bus pradėta statyti gyvenvietė, kurioje bus 90 daugiabučių pastatų. Tūkstančiai Misavos gyventojų pasiryžę palikti savo namus ir susitaikyti su persikėlimo sunkumais, kad tik persikeltų iš pavojingos zonos, virš kurios vyksta Amerikos lėktuvų pratybos.

NIURNBERGO PAMOKOS TEBĖRA AKTUALIOS

Svarbiausių hitlerinių karinių nusikaltelių teismo Nurnberge pamokos tebėra aktualios, rūsčiai įspėjančios tuos, kurie nori pradėti agresiją, mėgina atgaivinti fašizmą. Tokią svarbiausią išvadą galima padaryti iš Varšuvoje įvykusios tarptautinės mokslinės konferencijos, skirtos Nurnbergo proceso 40-osioms metinėms.

Konferencijoje dalyvavo apie tris šimtus teisininkų, istorikų, visuomeninių ir politinių veikėjų iš devynių šalių, tarpe jų iš Tarybų Sąjungos.

Trumpai

— Vakarų Vokietijos socialdemokratų partijos pirmininkas Willy Brandt sako, jog prez. Reagano "žvaigždžių karams" programa yra kvailystė.

— Kongresas pakėlė Valstybės išiskolinimo lubą iki \$2.3 trilijono. Ar Amerikos žmonės iš šios bankams skolos kada išbrįs, labai abejotina.

— Skurdžių armijos Cikagoje aktyvistas Douglas Donmeyer sako, kaip žmogus gali būti nebeįmanoma, jeigu socialinio aprūpinimo pašalpos tegauna \$154 per mėnesį.

— Dvidešimt penkių Lotynų Amerikos šalys tiesmukai pasakė, jog jos negali išmokėti \$370 milijonų skolos ir temokės tik tiek, kiek uždirba eksportuodamos.

— Tarybų Sąjunga Kaukaze 13,000 pėdų aukštumo vieną kalną pavadino Amerikietės taikos vėliavnešės Samantha Smith. Lietuvoje jos vardu pavadinta viena naujai išvystyta gėlė, Sibire jos vardu pavadintas rastas didžiausias deimantas.

VILNIS

Lithuanian Peoples' Bi-weekly (659-780)

Published bi-weekly, Thursday, except when preceded by a Holiday, by the Workers Publishing Association, Inc.
Subscription rates in United States: one year \$15.00; Chicago \$17.00; Canada, and other foreign countries — \$20.00.

POSTMASTER: Send address changes to the
VILNIS—3116 So. Halsted St., Chicago, Ill. 60608 Phone 842-7325
Second-class postage paid at Chicago, Illinois (U.S.P.S. 659-782)

Turtingiausioje pasaulyje šalyje

Kas gali patikėti, ypač negyvenantys bei nematę Amerikos, kad turtingiausioje pasaulyje šalyje, kurioje supermarketų lentynos lužta prikrautos įvairiausių maisto produktu, o kas spetintas žmogus, kas ketvirtas vaikas gyvena paskendę skurde. Netiki ir kiek sočiau gyvenantys amerikiečiai, kuriems terūpi savas pilvas ir savo žinių bagažą maitina didžiosios komercinės spaudos žiniomis. Jeigu kada ir pasirodo jiems žinutė apie alkanų žmonių eiles prie neturtingiems žmonėms sriubos virtuvių, tai, girdi, nemokantys gyventi delirikai ar degeneratai.

Nediskutuosime čia ar jie nemokantys gyventi delirikai ar degeneratai, pabrėšime tik tiek, jog vien Čikagos Cook County (apskritis) ligoninėse iš priimtų atgulti ligoninėn yra daugiau kaip 24 procentai sergančių ligomis, susijusiomis su nedavalgymu. Arba paimkime medikų, kurie dažniau turi reikalų su sergančiais nuo nedavalgymo, organizacijos apskaičiavimu: Amerikoje kas mėnesį galima rasti 20 milijonų nedavalgusių žmonių. Varguomenės rajonuose esančių klinikų pranešimais, sergančių nuo nedavalgymo ligomis, kas yra paprastas dalykas neišsivysčiusiose šalyse, skaičius be perstojo didėja.

Kalifornijoje, San Franciske, kur Glide Memorial bažnyčia aperuoja neturtingiems žmonėms sriubos virtuvę, kasdien maitina 3,800 alkanų žmonių. Ir kaip sako bažnyčios pastorius, jų skaičius kasdien didėja aliarmuojančiai. Skundžiasi ir Vašingtone bendruomenės, operuojančios tolygią virtuvę, vadovas John Landry, kad nuo alkanų žmonių negali apsiginti, ypač mėnesio pabaigoje. Pensininkai, gaunantys menkas senatvės pensijas, nesuvedami galų iki mėnesio pabaigos, eina ir stoja į eilę prie neturtingiems sriubos virtuvių gauti kaušą sriubos. Eina gauti kaušą sriubos negaunantys nei senatvės pensijos, nei socialinio aprūpinimo pašalpų. Eina kaušą sriubos gaunantys juoko vertas socialinio aprūpinimo pašalpas.

Tai tik keli pavyzdžiai, kiek Amerikoje, turtingiausioje pasaulyje šalyje, yra alkanų žmonių. Nejaugi jie visi yra nemokantys gyventi delirikai ar degeneratai? Ne. Visose pasaulio šalyse yra delirikų ir degeneratų, nėra abejonės, yra ir pas mus Amerikoje. Bet tiek, kiek jų susirenka prie neturtingiems sriubos virtuvių sakyti, kad jie delirikai ar degeneratai, tai ne tik nesąmonė, o ir nežmoniškumas. Jie yra aukos prez. Reagano administracijos, siaurinančios socialines programas, mažinančios socialinio aprūpinimo pašalpas.

Arba, daug šnekama apie benamius. Kartais didžioji komercinė spauda net sualiarmuoja. Niujorke jų priskaitoma netoli 9 tūkstančiai, Čikagoje — 6 tūkstančiai, o visoje šalyje netgi visas pusė milijono. Kai kurių labdaringesnių bažnyčių rusiai užsikimšę ne pavieniais benamiais, bet ištisomis šeimomis su mažais vaikais. Siltuose kraštuose kaip Kalifornijoje, parke matyti ant suolų miegančius kelis bei keliolika benamių nėra naujiena. Daug jų lindi negyvenamuose namuose, baigiančiuose sugriuti, pasšūrėse, miestų parūpintose jiems prieglaudose.

Kodėl jų tiek daug? Mažas pajamas turinčius žmones neapsakomai aukštos butų nuomos varo nuo koto. Gaunančiam mažiausiai atlyginimą už darbą ir maitinančiam kelių asmenų šeimą, rasti kiek pigesnis butas beveik neįmanoma. Dar blogiau yra, kad namų savininkai ne tik vengia, netgi neišnuomoja neturtingai šeimai su mažais vaikais. Na, ir kur tokie šeimai dėtis! Nenuostabu, kad neturtingųjų sluoksniuose vyksta šeimose nesutikimas, šeimų suirimas, prostitucija, palaidas gyvenimas, kas dar labiau didina benamių armiją. Didina benamių armiją nedarbas. Neseniai Niujorke įvykusioje benamių aktyvistų konferencijoje, nebami iš Filadelfijos Christ Sproval pasakė: "Duokite mums darbo, mes save apsirūpinsime".

Anksčiau federalinė valdžia skirdavo sumas žemiau skurdo ribos žmonėms pigių butų (prodžektų) statybai didesniuose miestuose. Dabar to nebėra. Prez. Reagano administracija fondus pigių butų statybai sumažino iki minimumo, o kai kuriems miestams išvis nutraukė. Pažangesni miestų merai aliarmuoja. Prez. Reagano administracija aiškina, stinga pinigų, reikia balansuoti valstybės biudžetas. Tačiau, kai eina kalbos apie asignavimą bilijonų dolerių Pentagonui, biudžeto balansavimas esti pamirštas. Pinigų pakanka ir Pentagonui, ir visokoms branduoliniems raketoms.

Išniekinti indėnų kapai

Amerikoje yra bent dešimt federalinių tarnybų, turinčių specialių agentų su ginklu ir antrankiais kišenėje. Kai išgirsti jų pavadinimus, kartais imi kraipyti galvą — su nusikaltimais jos tarsi nieko bendro ir neturėtų turėti. Bet tuo gali stebėtis nebent naujokas — biznis šioje šalyje daromas visose sferose. Kur biznis — ten pinigai, kur pinigai — ten visad yra erdvės kriminalui. Tokia verslo visuomenės logika.

Vieną šiltą praėjusios vasaros vakarą JAV miškų tarnybos ir fe-

deralinės žemės valdų administracijos specialieji agentai surengė masines gaudynes Kolorado ir Jutos valstijose. Reido metu iš privačių namų ir parduotuvių buvo konfiskuota 325 archeologiniai eksponatai, neteisėtai iškasti senovinėse indėnų kapvietėse. Kadangi jokie įstatymai indėnų kapų negina, spekuliantai istorinėmis relikvijomis kaltinami pažeidę žemės nuosavybės neliečiamumą: niekintojai kniso kapvietes gyvenviečių savivaldybei ar federalinei valdžiai

Svečiuose pas Kazimierą Žoromski

I Lietuvą atvykęs paviešėti niujorkietis dailininkas Kazimieras Žoromskis nutarė nebegrižti į JAV. Jis kreipėsi į TSRS Aukščiausiosios Tarybos Prezidiumą, prašydamas suteikti Tarybų Sąjungos pilietybę.

...Jaukus "Neringos" viešbutis Vilniaus centre. Beldžiuosi į 105 kambarį. Duris atidaro vidutinio ūgio, gan tvirto sudėjimo su nedideliais žilais ūsais vyriškis. "Dailininkas Žoromskis, — sako jis. Ir priduria — nuo Panevėžio. Ten ištisas Žoromskių kaimas buvo".

Kambarys nukrautas knygomis, pasieniuose paveikslai, ant palangės džiūsta šermukšnių uogos. Pasėkęs mano žvilgsnį, šeimininkas aiškina: "Kaip matote, sėdžiu ant lagaminų. Jeigu mano prašymas bus patenkintas — persikelsiu į naują butą. Nužiūrėjau ir dirbtuves. Kuo greičiau noriu stoti prie molberto. Tiek daug dar turiu sumanymų".

Abu pasėkame minkštuose foteliuose. Tylime. Galiausiai ryžtuosi užklausti: kodėl nutarėte pasilikti Lietuvoje?

Dailininkas trumpam susimąsto, tačiau jaučiu, jog atsakymą turi iš anksto paruošęs.

— Ne jūs pirmas šito klausiate, — sako jis. — Gimtosios žemės ilgesys. Jums, kvėpuojantiems dasdien Tėvynės oru, gal ir nesuprantama ši sunki liga, kai dieną ir naktį persekioja Lietuvos laukų vaizdai, arimųjų veidai. Ir taip ištisus 43 metus.

Žoromskis pasakoja savo išveivio biografiją, kai ji Vilniaus dailės akademijos studentą, 1942-iejį metai nubloškė į Austrijos sostinę Vieną. Iš čia — jauną dailininką li-

kimas nuvedė į Romą, Madridą, Bogotą, kol galiausiai 1956 metais isikūrė Niujorke.

— Ir tik 1978 metais pirmą kartą po daugelio metų su turistų grupe atvykau į gimtinę, — tęsia dailininkas. — Atvykau, ir nepatikėjau savo akimis, taip į gerą pasikeitę gimtasis kraštas. Susitikau su broliais, seserimis. Ir kilo toks noras pasilikti tarp savųjų, kad ši mintis daugiau manęs jau neapleido. 1983 metais atvežiau į Lietuvą savo darbų parodą. Man buvo didelė garbė eksponuoti juos puikiuose Vilniaus dailės parodų rūmuose. Juk Lietuvoje dabar tiek gerų dailininkų, beje, kaip ir rašytojų, dainininkų. Manau, kad pasaulinį garsą gali pelnyti Švažo, Tuleikio ir kitų drobes.

Kazimieras Žoromskis — nepaprasto darbštumo žmogus. Prie paveikslų jis kasdien praleidžia po 10-12 valandų, jo kūrybinį bagažą sudaro daugiau kaip 1000 drobių.

— O kaip jūsų žingsnį sutiko Amerikos lietuviai? — klausiu pašnekova.

— Aš nesidomiu politika, — aiškina dailininkas, — gal būt todėl, kad mano kūrinių tematika — gamta. Tačiau pasakysiu tiesiai, mane visada blogai veikia "vaduotojų" skelbiami prasimanymai apie Lietuvą, jų elgesys su žmonėmis, pabuvojusiais gimtinėje. Jie neretai užsipuola tėvus, kurie siunčia į Lietuvą savo vaikus gimtosios kalbos pasimokyti. Argi tai teisinga? Aišku ne. Kiek teko girdėti, dabar ir mane jie pamazgoms lieti bando. Ypač "Darbininko" laikraštis. Pasiekė žinios, jog net mano paveikslai nukabinami **A. Degutis**

priklausančioje teritorijoje. Jeigu slapta iškasami daiktai, kurių vertė rinkoje viršija 5 tūkstančius dolerių, tai prilyginama stambiai vagystei, o kaltininkai gali būti nuteisti bauda iki 250 tūkstančių dolerių ir dvejais metais kalėjimo.

Nelegali indėnų keramikos, senovinių kilimų, apyvokos daiktų medžioklė tapo ištisa Amerikos centro valstijų kaimelių industrija. Kaip keikvieniame didesniame versle, čia bemat pasidalyta pareigomis — atsirado profesionalių kapų kasinėtojų, susikūrė rastų daiktų realizavimo tinklas. O verslas toli gražu ne smulkus: kapvietėse — kokio pusės akro plote — galima surasti 300-400 ikiistorinių puodų, kurių kiekvienas gali kainuoti 5-7 tūkstančius dolerių.

Niujorko galerijos, Vakarų Europos muziejai, Japonijos privatūs kolekcionieriai medžiote medžioja senųjų Amerikos gyventojų meną. Toli už žemyno garsėjo mimbros genties žiestiniai puodai, išpuošti neįprastu geometriniais ir figūriniais ornamentais. Solidus muziejus už tokį senovinės keramikos pavyzdį pakloja iki 20 tūkstančių dolerių. Pirkėjai paprastai neklausia, kaip daiktas atsidūrė pardavėjo rankose.

Indėnų menas, kaip ir indėniški pauošalai, tapo Amerikos piniguočių mada. Ne kartą stambių firmų savininkų priimamuose mačiau jų drožinių, keramikos, tapinių. Perkama arba ne už savus (jeigu kompanijos, galima nurašyti nuo mokesčių), arba tam, kad vėliau perparduotų. Nei vienu, nei kitu atveju dėl kainos niekas nesijaudina. Štai kodėl neseniai New Yorko Sotvio aukcione už navachų genties vado antklodę buvo sumokėta 115

tūkstančių dolerių. Už tokią sumą būtų galima apkloti visą išlikusią navachų gentį. Bet juk šimtą tūkstančių paklojo visai ne iš meilės ar simpatijos indėnams, o greičiausiai dėl mados...

Vien tik Naujosios Meksikos valstijoje yra apie 350 tūkstančių indėnų kapų. Archeologai iš jų yra užregistravę tik 55 tūkstančius. Mokslininkai dažniausiai juos aptinka pernelyg vėlai: apie 90 procentų kapviečių jau nuniokotos šio amžiaus plėšikų.

Kapų niekintojų nebaugina niekas, net 1979 metais kongreso priimtas Archeologinių objektų apsaugos įstatymas, nelegaliai kasinėjantys kapvietes federalinei valdžiai priklausančiose žemėse, gali būti nuteisti kalėti ir sumokėti didelę piniginę baudą. Tačiau nepagautas už rankos — ne vagis. Du Naujosios Meksikos federaliniai agentai paskirti saugoti 11 milijonų akrų teritoriją, o Arizonoje už 22 milijonų akrų plotus atsako šeši miškų tarnybos pareigūnai. Plėšikus, net ir rausiančius kapus ekskavatoriais, nutverti gana sunku. O ir atėmus pačias archeologines vertybes, reikia įrodyti, kad jos pagrobtos iš federalinės žemės, o ne privačių plotų.

Štai kodėl nuo 1979 metų, kai įsigaliojo įstatymas, Arizonoje, Naujojoje Meksikoje iš viso buvo sulaikyta 40 kapų plėšikų. O nuteistas kalėti tik vienas. Jutoje, kur vandalai siautėja ne ką mažiau, teismo nepasiekė nė viena byla, nes teisėjai, net ir turėdami panosėje federalinį įstatymą, kapų niekinimo ne-laiko nusikaltimu. Gal todėl, kad rausiamuose kapuose guli indėnai...

Vilius Kavaliauskas

Vilnia, 1986 m. lapkričio 13 d.

Tokia mūsų Amerika, kai joje pasidairai

Yra sakoma, jeigu mieste nėra bažnyčios ir kalėjimo, tai ne miestas. Išties, vargiai ar yra pasaulyje šalis, kad joje nebūtų kalėjimo. Amerikoje yra stebėtinai daug, ir kiekvienoje valstijoje.

I Amerikos kalėjimus uždaro įvairiausio plauko nusikaltėlius, bet daugiausia kalėjimuose yra sugauti vagys ir jų skaičius aliarmuojančiai didėja. Federalinio Investigacijų Biuro (FBI) pranešimu, šiemet per pirmąjį pusmetį palyginus su praeitų metų pirmąjį pusmečiu vagysčių šalyje padaugėjo net 11 procentu. Kaip daug kur, taip ir Amerikoje vagys nelygūs vagims. Vieni vagia, noru praturtėti, kiti vagia neturėdami iš ko pragyventi bei neturėdami atliekamo cento smulkmenoms. Sie, pastarieji vagys, dažniausiai esti beturčiai, nuskendę į skurdaus gyvenimo dugną žmonės. Ir kaip taisyklė, kuo labiau šalyje plačiasi skurdas, tuo daugiau atsiranda tokių neprofesional vagių, kišen vagių, užpuolikų apiplėšti žmogų.

Amerikos kalėjimuose yra beveik 600,000 kalinių ir kas savaitę jų padaugėja po apie 1,000. Todėl naujų kalėjimų statyba palyginus klesti. Vien tik Illinois valstijoje poer pastaruosius 10 metų buvo pastatoma po vieną naują kalėjimą. Valstybei naujų kalėjimų statyba ir beveik 600 tūkstančių kalinių išlaikyti yra neapsakomai didelės išlaidos. New Yorko meras Koch netgi siūlo, ar nepigiau atsieiti nebetelbančius kalėjimuose nusikaltėlius laikyti uždarytus East upėje plūduojančiuose laivuose.

Daugiausia Amerikos kalėjimuose yra juodaodžių-negrų kalinių. Jų yra 42 procentai visų kalinių skaičiaus. Tai skurdžiausiai Amerikoje gyvenančios bendruomenės atstovai, tos bendruomenės, kuri sudaro daugiau kaip pusę visos šalies skurdžių armijos, nežiūrint kad negrai tesudaro tik 12 procentų Amerikos gyventojų skaičiaus. Bedarbių armijoje negrų irgi žymus procentas palyginus su baltosios rasės bedarbių skaičiumi. Negrų bendruomenėje beveik 30 procentų darbingų žmonių neturi darbo pragyvenimui, paauglių negrų daugiau kaip pusę neranda kur įsidarbinti. Dėl skurdaus gyvenimo negrų bendruomenėje yra daug ir daugėja suirusių šeimų. Vyrų paliktos moterys su mažais vaikais gyvena

iš menkaus socialinio aprūpinimo. Nė vieną moterį tas verčia užsiimti prostitucija.

Dar šurpia yra, kad negrų kalinių kalėjimuose daugumą sudaro negrai jaunuoliai nuo 18 iki 25 metų. Tai yra dėl to, kaip minėjau, daugiau kaip pusė negrų jaunuolių neturi darbo, o poreikiai jų tokie pat kaip turinčių darbus jaunuolių. Sirdis trokšta padoriau apsirengti, nueiti į šokių, į kino-teatrą, saldai niu pavaišinti mylimąją, ant gatvės skersgatvio su draugais parūkyti cigaretę... Be to, dar reikia turėti galvoje, kad narkomanija iš turtinųjų klasės jau perėjusi į neturtinųjų klasę. Visa tam reikia pinigų, o jų nėra. Pągunda jaunuolių ir sugunda vagiliauti, kišenvagiauti, gatvėse užpuldinėti praeivius iškratyti jų kišenes ar nutraukti moterei rankinuką.

Baltosios rasės jaunuoliai į kalėjimus patenka irgi dėl tokių pat nusikaltimų. Jų irgi yra nemaža kalėjimuose. Tačiau aplyginus baltosios rasės nusikaltėlius jaunuolius su negrų nusikaltėliais jaunuoliais skirtumas yra tas, kad turtingų negrų sūnų bei dukrų kalėjimuose beveik nėra, gi baltosios rasės turtingų tėvų sūnų ir dukrų yra ne vienas. Turtingųjų vaikai nusikalto dėl išdykimo, o ne skurdo sugundinti kaip negrai bei skurdžiai baltosios rasės jaunuoliai.

Amerikoje yra daug pinigų. Valdžia visokiausioms branduoliniams bomboms, raketoms, sprogdinimams skiria šimtus milijonų dolerių. Jeigu valdžia nors dalį šių pinigų skirtų viešiesiems darbams nedarbui sumažinti, švietimui jaunimą paruošti gyvenimui, duoti jam amatus, išsimokslinimą, tai su mažėtu išlaidos ir socialiniam aprūpinimui, ir nereikėtų statyti naujų kalėjimų, ir nereikėtų kalėjimuose išlaikyti pusę milijono kalinių, ir... Miestų gatvėse pasidarytų saugiau, nereikėtų tiek daug samdyti policininkų ir t.t.

Bet nereikėtų tų baikų, kapitalizmo prigimtis rūpintis valdančiosios klasės interesais, kad ji tuktų, turėtų, kad žmogaus kito žmogaus išnaudojimas duotų didesnius pelnus, o kad vargingųjų klasės žmonės degeneruotųsi — antraeilis dalykas.

Tokia mūsų Amerika, kai atviromis akimis pasidairai kas joje dedasi.

S. J. Jokubka

OBJEKTYVE — PORTUGALIJA

Atlanto pakrantėje įsikūrusio Porto miesto panorama.

Vilnius, 1986 m. lapkričio 13 d.

Kuriuo keliu žengs Gvatemala?

Mes stengiamės kuo greičiau išspręsti per pastaruosius dvidešimt metų susikaupusias problemas".

Šiuos žodžius pasakė V. Seresas, kurį sausio mėnesį išrinko Gvatemalos — nedidelės Centrinės Amerikos šalies — prezidentu.

Panašių pažadų gvatemaliečiai girdėjo daug. Anksčiau valdę prezidentai irgi tvirtino sieksią socialinės ir ekonominės pažangos. Tačiau V. Sereso žmonės klausėsi kur kas atidžiau: po 30 metų tai pirmasis civilis šalies prezidentas.

Proamerikietiški kariniai režimai mažiausiai dėmesio skyrė ekonomikai ir visiškai nesirūpino pagerinti žmonių gyvenimą. Tad nenuostabu, kad Gvatemalos skola užsienio valstybėms keturis kartus viršija metines eksporto pajamas. Oficialios statistikos duomenimis, iš aštuonių milijonų gyventojų net penki milijonai gvatemaliečių gyvena visiškai skurdžiai, o 45 procentai darbingų žmonių neturi darbo: karinių diktatūrų palikimas bausis: vien per pastaruosius ketverius metus "dingo" daugiau kaip 30 tūkstančių gyventojų. Kaip teigia informacijos agentūros, dažnai represijas vykdavo armijos atstovai.

V. Seresas vengia konfliktų su kariuomene — jis pats atvirai pareiškė: "Jeigu aš kovosiu su kariškiais, jie įvykdys valstybės perversmą". Todėl vyriausybė negali nubausiti tūkstančių; žmonių mirties kaltininkų, negali, tarkim, surengti teismo procesą, koks vyko Argentijoje (ten teisė karinių diktatūrų vadovus). Armijos atstovai ir dabar reikalauja kuo glaudžiau bendradarbiauti su Jungtinėmis Amerikos Valstijomis karinėje srityje. Nors toks bendradarbiavimas turi senas tradicijas, buvo metas, kai net Jungtinių Amerikos Valstijų prezidentas draudė siųsti į Gva-

temalą ginklus ir atsargines dalis karinei technikai remontuoti. Tai buvo 1977 metais, kai šalyje plėtėsi partizanų judėjimas. Tankai, sraigtasparniai, šarvuotos mašinos nebeturėjo atsarginių dalių. Kaip tada malšinti partizaninį judėjimą? Paramą suteikė... Izraelis (beje, vargu ar Tel Avivas nesitarė su Vašingtonu). Gvatemalos armija pradėjo ginkluotis Izraelio gamybos šaunamaisiais ginklais. Manoma, kad ir dabar Gvatemaloje yra daugiau kaip 300 Izraelio karinių patarėjų.

Matyt, vengdama konfrontacijos su kariškiais, Gvatemalos civilinė vyriausybė nevykdo žemės reformos. Štai skaičiai: dviem procentams gyventojų tenka daugiau kaip 70 procentų dirbamos žemės. Tuo tarpu penki milijonai valstiečių ir indėnų skursta, 84 procentai vaikų miršta is bado. Daugelis stambių žemvalžių yra kariškiai, kurie prieštarauja bent menkiausiai žemės reformai. Todėl vyriausybė ir nežada jokių permainų.

Hondūras, Salvadoras ir Kosta Rika daugiau ar mažiau yra susiję su Nikaragvos kontrrevoliucionieriais, talkininkauja Jungtinėms Amerikos Valstijoms jų nepaskelbtame kare su šia Centrinės Amerikos šalimi. O Gvatemalos vyriausybė atvirai pasisako už taikų padėties šiame regione sureguliojimą. Tai kelia Vašingtono nepasitenkinimą. Nors JAV neseniai suteikė Gvatemalai kreditų, tačiau neslepia, kad, jeigu ši neatsisakys Nikaragvos atžvilgiu neiutralios politikos, susitarimas gali būti anuliuotas.

Gvatemala pergyvena sunkias dienas. Dabar niekas negali pasakyti, kaip civilių vyriausybė bandys spręsti politines ir ekonomines problemas.

Gintaras Vinickas

Garuojančios kakavos puodelis

XVI a. pradžioje dar vis tęsėsi konkista: ispanai ir portugalai nesiliovė varžėsi, kurie daugiau užgrobs Centrinės ir Pietų Amerikos žemių. Ir štai Ernanas Kortesas, didelių užjūrio žemių užkariautojas ir valdytojas, grįžta į Madridą. Tarp kitų nematytų daiktų jis karaliui Karoliui V pasiūlo gėrimą, pagaminatą pagal nugalėtų atekų vado Montesumos virtuvės receptą. Tai kvapnus, saldus "putų vanduo". Jis taip patiko karaliaus dvarui, kad netrukus nė viena dama negalėjo praleisti dienos be puoduko čokoatlis. Sunkiai tarimą atekų žodį jos pakeitė kitu, gėrimą ėmė vadinti šokoladu.

Brandinantį vaisius su pupelėmis medį didysis augalų sistemintojas Karlis Linėjus pavadino teobroma kakao (graikiškai teos, — dievas, broma — maistas). Laisvas vertimas būtų toks: kakava — dievų vertas maistas.

XIX a. gale keliautojai kakavos medžius užveisė Indijoje, Indonezijoje, kur ir dabar auga jų didžiulės plantacijos. Iš išorės vaisiai panašūs į agurkus, kuriuose bręsta 30-50 į pupas panašių sėklų. Išimtos sėklos specialiuose induose fermentuojasi, po 5-6 dienų įgauna rusvą atspalvį ir mums žinomą ka-

kavos skonį. Fabrikuose jos smulkinamos, malamos, išspaudžiamas aliejus. Iš likusių tirščių gaminami kakavos milteliai.

Sokoladas gydomųjų savybių neturi, jis rekomenduojamas tik sportininkams, kurie daug ir intensyviai treniruoja. Bet gydytojai jį mini ne taip retai. Sokoladas dažnai tampa alergijos reakcijų priežastimi. Jo už valgę vaikai darosi irzlūs, blogai miega, praranda apetitą.

Kakava kaip gėrimas — vertingas dietinis produktas. Ji kaloringa, todėl tinka išsekusiems, sveikstantiems po sunkios ligos. Kakava teigiamai veikia širdies susitraukimus, mažina kraujospūdį, turi palyginti nemažą kalio. Bet turi ir neigiamų savybių. Teobrominas organizme virsta šlapimo rūgštimi, todėl sergantiems podagra, kam sutrikusi purinų apykaita, kakavą reikėtų gerti saikingai. Nerekomenduojami jį ir tiems, kas skundžiasi inkstų akmenlige, yra alergiški.

APN

Atstovų butas vienbalsiai užgyrė istatymo projektą, draudžiantį privatiškas firmas atleidinėti iš darbo senesnius kaip 70 metų darbininkus dėl to, kad jie seni dirbti.

Sėkmingai vyksta Kaišiadorių hidroelektrinės statyba

Kaišiadorių HAE statybos pirmaujanti Romo Ignoto kompleksinė brigada su gera nuotaika pradeda pamainą.

Antano Gylio nuotr.

Apie pagrindinius šiuo metu Kaišiadorių hidroakumuliacinės elektrinės statybos objektus galima spręsti pagal adresus, kuriais iš betono mazgo gabenama produkcija. Betonai klojamas į pagrindinį HAE pastatą, viršutinio baseino sieną, naudojamas transformatorinėms pastotėms statyti, vamzdžių, kurie sujungs apatinę elektrinės baseiną su viršutiniu, detalėm gaminti. Betono visiems darbams šiemet jau sunaudota beveik 40 tūkstančių kubinių metrų daugiau negu pernai.

Į skruzdėlyną panašėja pagrindinis elektrinės korpusas. Čia be perstojo blykčioja suvirinimo įrengimų ugnelės, galingas kranas paduoda statybininkams gelžbetonio konstrukcijas, kurias į vietas sudeša Vytauto Drignoto, Romo Ignoto kompleksinių brigadų žmonės. Netrukus čia darbuosis ir "Spechidro-kubinių metrų molio ir priemolio. Šalia pagrindinio korpuso įsikūrusioje aikštelėje ėmė montuoti pirmosios turbinos įdėtines detales.

Agregato surinkimas tik prasidėjo, o ties viršutiniu baseinu, kur darbuojasi Ivano Dovnaro brigada, pats karštymetis. Šis "Hidromon-

tažo" tresto Kijevo valdybos kolektyvas montuoja gelžbetonių apvilktą plieno vamzdį. Kauno marių vanduo juo naktį bus pumpuojamas į viršutinį baseiną, o dieną, krisdamas žemyn, suks turbiną. Pusaštunto metro skersmens vamzdį sudarys beveik du šimtai po 140 tonų sveriančių žiedų. Daugiau kaip du trečdalius iš jų reikia suverti dar šiais metais.

Spartėja darbai viršutiniame baseine. Jo izoliavimui kas dieną paklojama maždaug aštuoni tūkstančiai kubinių metrų molio ir priemolio. Vis labiau ryškėja beveik penkiolikos metrų aukščio vandens rezervų sienos kontūrai.

Sėkmingai dirbtų daugelyje elektrinės objektų padeda statybos pagalbinės tarnybos. Štai sustiprėjus autotransporto įmonės remonto bazei, kur kas rečiau genda mašinos, žomis virš plano pervežti keli tūkstančiai tonų krovinių. Pralenkdamį grafiką darbuojasi ir mechanizacijos valdybos padaliniai. Be pertrūkių objektus savo produkcija aprūpina betono mazgas.

Vytautas Žemaitis

Pastaraisiais metais Lietuvoje imta intensyviai plėsti avininkystę. Daugiau kaip penkiasdešimtis specializuotų ūkių ir gyventojai laiko virš 100 tūkstančių jų auginama Lietuvos gyvulininkystės instituto Šeduvos eksperimentiniame ūkve.

4

Vaikų knygos šventė

Į Prienus buvo atkeliavus devintoji vaikų knygos šventė. Estafetė — sidabrinę pasagą, šventės simbolį, miestui prie Nemuno perdavė Rokiškio knygų bičiuliai.

Kaip ir dera šventėje, į ją niekas nekreipė dėmesio, bet vėliau, kai daugiabalsis šurmulyš nurimo, daugelis, ko gero, prisiminė skurdokas knygų mugės lentynas.

Sis vaizdas nejučia vertė susimąstyti: kur dingsta knygos, jei net knygos šventėje neturime ką pasiūlyti skaitytojui? Mažai spausdiname?

Bet juk Lietuva pagal knygų leidimą tūkstančiui gyventojų užima ketvirtąją vietą TSRS — šalyje, kur kiekvieną minutę nuo spaustuvių mašinų nuimama apie trys tūkstančiai egzempliorių knygų, o per dieną — penki milijonai. Reta šalis gali lygintis šiais skaičiais.

Kiek milijonų dar reikia, kad visi būtume patenkinti?

Per visą savo gyvenimą žmogus gali perskaityti apie keturiasdešimt tūkstančių knygų. JUNESKO duomenimis, vien XIX a. buvo išleista 7 milijonai pavadinimų knygų. XX amžius pagal prognozes ketina palikti istorijai 25 milijonus pavadinimų.

Tačiau neužbėkime šventei už akių. Miesto aikštėje susirinkę jaunieji skaitytojai entuziastingai sveikino svečius — Justiną Marcinkevičių, Vacį Reimerį, Juožą Nekrošų, Vytautą Petkevičių, Eduardą Selelionį ir kitus. Rašytojai, skaitovai, knygų bičiulių draugijos darbuotojai pasidaliję į grupes, aplankė visas rajono vidurines ir Balbieriškio 68-ąją vidurinę profesinę technikos mokyklą.

Šventės proga Birštono kultūros namuose buvo atidaryta žinomo fotomeistro M. Baranausko kūrybos paroda "Pasaulio vaikai". Prienu saviveiklinė kino studija "Prienuografas" surengė savo gamybos filmų peržiūrą, kino teatre "Draugystė" vyko moksleivių piešinių paroda.

Šventė baigėsi. Grižo jos dalyviai prie įprastų darbų, didelių ir mažų rūpesčių, bet grįš jau kitokie: vaikams — praturtėję geru žodžiu, meile knygai. Suaugę — kas naujais siužetais ar eilėraščių motyvais, o kas ir naujais rūpesčiais: ką daryti, kad visi vaikai taptų tikri knygos bičiuliai, kad gėrio ir grožio mokslas neaplenktų nė vieno.

Kęstutis Bruzgelevičius

Šventės atidarymas

Nugyvent šimtą metų visai paprasta

Vincas Puzonas visą gyvenimą džiaugėsi, kad gimė ir gyvena ežerų krašte. Zuvies negaudė, plaukioti nemėgo, bet, jo žodžiais tariant, ežerai suminkština vėją ir suteikia rudens laukams jaukumo. O ežerų ežerėlių apie Daugus daug, ir kiekvienas vis kitoks, vis kitaip mėlynuoja.

Carinės valdžios paimtas į kariuomenę, Vincas papuolė į Pirmojo pasaulinio karo sukurius. Penkerius metus karas po plačias šalis blaškė dzuką nuo mėlynų ežerų, vienerius metus teko vargti vokiečių nelaisvėje.

Triūsė savo dešimties hektarų ūkyje, augino vaikus. Išaugino penkis — du sūnus ir tris dukteris. Atūžęs Antrasis pasaulinis karas atėmė sūnų Petrą. Jis savanoriu išėjo į fontą ir žuvo vaduodamas Klaipėdos kraštą.

Ganė kolūkio arklius, dirbo prie kūlimo, saugojo kolūkio turtą. Sūnui Jonui liko gimtoji pirka ir sodas, su meile pasodinti medžiai. Jonas su Maryte senojoje vietoje pasistatė naują pirkią.

Dukros pabiro po miestus ir kaimus. Marytė gyvena Širvintų rajone su vaikais, Ona ištekojo į Vilnių, trisdešimt metų triūsė "Lelijos" siuvimo fabrike. Anelė gyvena Pagėgiuose. Visos išaugino gerus vai-

kus, dabar augina anūkus.

Senasis Puzonas, jau artėdamas prie šimto metų, daug skaitė, žūrėjo televizijos laidas, klausėsi radijo. Jį džiugino dideli mokslo atradimai, skrydžiai į kosmosą, žmogaus apsilankymas Mėnulyje. Ir pats nesibaimino kelionių.

Vieną šeštadienį sugužėjo visi vaikai ir anūakai į Daugus. Vienuolika anūkių sukiojosi apie senelį, o proanūkiai gėrėjosi baltais baltutėliais prosenelio plaukais ir šais, kurie panašūs į baltus vasaros debesėlius virš žalių Dzūkijos kalvų. Į svečius atėjo ir Daugų miesto vykdomojo komiteto, tarybinio ūkiotechnikumo atstovai. Apvainikavo žaliu ir kvepiančiu ažuolo lapų vainiku, įteikė gražių gėlių ir dovanų.

Panoro senelis svečius obuoliais iš sodo pavaišinti. Eitų kartu su jais į sodą, tik ilgoka būtų ta kelionė, gal tegul svečius pavaišins sūnus Jonas ar iš Vilniaus atvažiuavęs anūkas Algis, skaičiavimo mašinų aptarnavimo specialistas. Jis dažnai senelį aplanko, labai prie jo pripratęs, daug jo pasakojimų girdėjęs ir žino, kad nugyventi šimtą metų visai paprasta — kaip saulei patekti, tik reikia kasdieninio darbo ir nepaprasto noro...

Petras Naraskevičius

Vilnis, 1986 m. lapkričio 13 d.

Turingas vasaros poilsis

Daugiau kaip dvi savaites vasaros pabaigoje Lietuvos pajūrio kurortuose skambėjo estradinė muzika. Dešimtis Tūkstančių poilsiautojų sukvieta kasmet rengiamas tradicinis vokalinės-instrumentinės muzikos festivalis "Baltijos jaunystė-86". Svarbiausi šios šventės renginiai vyko Palangos vasaros koncertų salėje. Bet nebuvo užmiršti ir kituose pajūrio kurortuose poilsiauvę žmonės. Festivalio koncertai taip pat buvo surengti Sventoje, Juodkrantėje, Nidoje.

Savo dainas, skambias muzikos melodijas poilsiautojams atvežė Lietuvos filharmonijos profesionalūs estradiniai dainos ir muzikos atlikėjai, geriausi Vilniaus, Kauno, Klaipėdos, Šiaulių saviveikliniai meno kolektyvai. Atvyko ir nemaža svečių iš kitų tarybinių respublikų. Kurortuose koncertavo vokaliniai-instrumentiniai ansambliai iš Maskvos, Leningrado, Kijevo, Kazanės.

"Baltijos jaunystės-86" festivalio organizatoriai — Lietuvos valstybinė filharmonija ir Palangos miesto Liaudies deputatų taryba apdovanojo geriausius dainininkus, muzikantus. Specialūs organizacijų ir įmonių prizai paskirti už geriausių metų dainą, taip pat geriausių kūrinių atlikimą atskiriems dainininkams ir ansambliams. Turininką vasaros poilsį organizavo darbo žmonės Lietuvos kurortų tarnybos. Buvo sistemingai rengiamos kelionės po įdomias apylinkių vietas, susitikimai su kultūros ir meno veikėjais, veikė įvairios parodos. Bet svarbiausia vieta teko muzikiniams ir literatūriniais renginiams. Jie vyko ne tik pajūrio kurortuose, bet ir Druskininkuose, Birštone, Daugirdiškėse, Trakų pilies menėje. Poilsiautojams koncertavo filharmonijos simfoninis orkestras, Kauno choras, akademinis liaudies dainų ir šokių ansamblis "Lietuva", stybinių kvartetai, lietuvių liaudies ir senosios muzikos ansambliai, žinomi

dainininkai, pianistai, smuikininkai, skaitovai. Didelio pasisekimo susilaukė vargonų muzikos festivalis Nidoje ir Juokrantėje.

Kaip ir ankstesnėmis vasaromis labai populiarūs buvo koncertų vakarų ciklai. Daugybė muzikos mylėtojų vakarais susirinkdavo prie Gintaro muziejaus pasiklausyti Palangos nakties serenadų. Ten vakarais grojo profesoriaus Sauliaus Sondeckio vadovaujamas Lietuvos kamerinis orkestras, vilniečiai ir leningradiečiai artistai. Išpūdingi buvo ir poezijos vakarai ant Birutės kalno. Buvo surengtas koncertų ciklas kompozitoriaus Eduardo Balsio atminimui. Filharmonijos artistai gražių renginių paruošė mažiesiems poilsiautojams. Jie atvežė vaikams teminius koncertus "Tadas — mandagiųjų vadas", "Ką sakė bitutės", "Rudens kelionė".

Sią vasarą Lietuvoje koncertavo užsieniečių artistai iš Bulgarijos, Čekoslovakijos, Vengrijos. Savo ruožtu Lietuvos menininkai sėkmingai pasirodė svetur. Antai Lietuvos filharmonijos senosios muzikos ansamblis "Muzica Humana" ir nusipelnusi artistė solistė Regina Maciūtė dalyvavo Bulgarijos sostinės Sofijos ir Juodosios jūros kurorto Varnos tarptautiniuose muzikos festivaliuose, koncertavo kituose Bulgarijos miestuose, taip pat Vengrijos kurortuose prie Balatono ežero. Prancūzijos visuomenė labai sudomino lietuviška tautosaka. Vasarą Prancūzijoje vykusiame Tarpautiniame folkloro ansamblių festivalyje pasirodė ir Vilniaus V. Kapusko universiteto folklorinis ansamblis "Ratilio". Vilniečiai studentai susilaukė gražaus įvertinimo. Šio festivalio direktorius Zanas Rašė pažymėjo, kad "Lietuvos studentų ansamblis yra vienas geriausių, koncertavusių čia pastaraisiais metais". Sėkmę lėmė repertuaras, kuris atspindėjo aukštaičių, žemaičių, suvalkiečių, dzūkų folklorą.

Juozas Žukauskas

Tik trijų sekundžių reikia geros kokybės atspaudui padaryti naujo tipo elektrografiniu kopijavimo aparatu ER-12R1. Šią dauginimo techniką pradėjo gaminti Kauno eksperimentinė automatizacijos priemonių gamykla. Nauji aparatai greičiau dirba, ryškesni būna štrichiniai elementai, net spalvų pustonai.

Naujus aparatus tikrina inžinieriai Gražvydas Barniškis ir Konstantinas Deviatkovas.

M. Giedrio nuotrauka

Žemaitis rašo apie Žemaičius

"Vagos" leidykla Vilniuje išleidi literatūros mokslininko ir rašytojo Adolfo Sprindžio monografiją "Žemaitė". Šiai, kaip ir kitai jo monografijai "Povilas Višinskis" (išleista 1978 m.), būdingas aistringas pasakojimas, saktum, svyruojama tarp mokslo veikalo ir beletristikos kūrinių.

"Povilas Višinskis", galima drąsiai sakyti, buvo pirmoji lietuvių literatūroje beletrizuota monografija, skaitoma tarsi romanas. Ji savo stiliumi priemena amerikiečio I. Stone ar prancūzo H. Perruchot parašytas žymių žmonių biografijas.

"Mano vaikystė ir jaunosios dienos, — pasakoja A. Sprindis, — prabėgo Varniuose, Žemaitijos glūdimoj, gana nušurusiame miestukelyje, kur buvusi šlovė mini garsios seminarijos mūrai, Valančiaus namas sodelyje ant kalnelio, didžiulė, trikampė rinkos aikštė, kur turgaus dienomis prisigrūdavo tiek vežimų, kad netilpdavo. Varniai man rodė didžiausias ir gražiausias miestas. Toks man jis ir dabar.

Aš esu "etnografinis" patriotas. Man žemaičių žemė yra gražiausias kraštas. Ir kalba, ir žmonės, ir gamta, kalnai ir ežerų akys, net dumbrys yra kažkas nepakartojama, neužmirštama; tas jausmas toks stiprus, kad visada norėjosi ir norisi savo krašteliai kažką gera padaryti. Tad ar galėjau aplenkti savo kraštiečius — Povilą Višinskį ir Žemaitę."

Kad A. Sprindis mokslinio tyrimo objektus pasirinko P. Višinskį ir Žemaitę, lėmė ir jo darbas Vilniaus Universitete — jis dėsto XIX a. antros pusės lietuvių literatūros kursą, ir tos dvi iškilios asmenybės įeina į tą kursą. Rašydamas apie Višinskį, autorius sukaupe šūsnį medžiagos ir apie Žemaitę, judviejų bendravimą. Tai pati darbas pastūmėjo prie Žemaitės. Pirmesniajame monografijoje rašytojas sakosi suradęs save, apčiuopęs savo "gyslelę". "Višinskį" rašė nelengvai, jam sugaišė 10 metų, "Žemaitėi" pakako 2 metų.

"Prie Žemaitės atėjau su gera patirtimi, didesniu pasitikėjimu. Drąsiau ėmiausi bletrizuoti tekstą, nevensiau sodrių portretinių charakteristikų, net įvedžiau dialogą.

Tiesa, ir dialogą atrėmiau į dokumentiką, nelaužiau iš piršto, nesileidau fantazijos nešamas. "Žemaitė" yra vaizdingesnė negu "Višinskis". Vieno laiško autorius ir net vienas kitas pažįstamas, paskaitęs ištraukas "Literatūroje ir mene", sakė, girdi, aš parašęs romaną apie Žemaitę, ne, tai ne romanas! Tai gyvas, vaizdingas pasakojimas apie fenomenalią asmenybę, jos gyvenimo kelią, kūrybą, kūrybines paskatas, — sako A. Sprindis.

Žemaitės paveikslas dar nuo mokyklos suolo yra įsirėžęs į mūsų atmintį: kaimo moterėlė, apsigobusi pasmakrę surišta skarele, mažai raštinga, vargų vargelių iškanikinta. Fenomenas! Ir kalbame apie ją, ir rodome kažką pagražintą, papudruotą, be didelės sielos, žmogiškų silpnybių. Ką ir norėti, juok ir

biografiją iki šiol ne visą žinojome. Man iš turimos medžiagos Žemaitė, šita kupetas vaikų motina, pasirodė kiek kitokia. Žemaitė man ne tik fenomenas, bet ir didelės vitalinės jėgos, aukštos kultūros, kunkuliuojančio jausmo asmenybė, kuriai niekas kas žmoniška nesvetima, tokią ją ir rodau savo monografijoje. Pasakojau nieko nenutylėdamas — ir meilės istorijas, ir šeimos vargus, ir karčius konfliktus, ir vidinę dramą — viską. Taigi mano sukurtas Žemaitės paveikslas daug kuo griaus nusistovėjusį vaizdinį. Aš tiesiog stengiausi nutraukti skarelę, kuri buvo vien etnografinis ženklas, nuo jos galvos ir prasiškerbti į asmenybės vidų.

Ant rašytojo stalo guli nauja parašytų lapų šūsnis. Tai bus monografija apie dar vieną žemaitį — Motiejų Valančių, tą lietuvių kultūros ledkalnį. Maloniai nuteikė pirmosios archyvinės paieškos: daug kas ki šiol niekieno nejudinta. Atradimai skatina įsibėgėti, formuoja mintį.

Juozas Mockus

5

Nuo rugsėjo pirmosios Lietuvoje įvedamas visuotinis šešiamečių vaikų mokymas. "Šviesos" leidykla jau išleido jiems vadovėlius. Išėjo iš spaudos "Vyturėlis", "Dainorėlis", "Aplinkos pažinimas" ir kitos knygelės.

Kauno 37-ojo vaikų lopšelio-darželio šešiamečiai su naujais vadovėliais.

PAGERBĖ ATMINIMĄ FAŠISTINIŲ AUKŲ

Kauno rajone Jaučakių kaime 1941 metų rugpjūčio mėnesį fašistiniai okupantai nužudė 3,500 tarybinių žmonių iš Vilkiškos, Čekiškės, Seredžiaus ir Veliuonos miestelių. Minint šio įvykio 45-ąsias metus, Vilnis, 1986 m. lapkričio 13 d.

nes į masinių žudynių vietą prie memorialinio paminklo buvo susirinkę Didžiojo Tėvynės karo dalyviai, žuvusiųjų pažinoję žmonės iš Kauno, Vilniaus ir kitų Respublikos vietų.

Prasmingos rudeniškos dienos

Prieš dvidešimt penkerius metus Kauno Mokytojų namuose (dabar Švietimo) susiorganizavo būrelis pedagogų pensininkų ir nutarė toliau bendrauti su visuomene. Po kiek laiko iniciatoriai įkūrė "Zaros" klubą, kuriame nemažai laisvalaikio dalį linksmai ir prasmingai leidžia buvę vidurinių mokyklų direktoriai, mokytojai, lopšelių ir darželių vedėjos, auklėtojos ir kiti liaudies švietimo darbuotojai.

Mes savo klube repetuojame, koncertuojame, rodome saviveiklinius sugebėjimus kitiems, rengiame vakarones, maskaradus, savo darbų parodas, įvairius minėjimus, klausome paskaitų, kelionių įspūdžių. Ir patys ekskursuojame. Vasarą autobusu apvažinėjome Aukštaitiją, Dzūkiją, Vilniją, Žemaitiją. Pabuvojome Maironio gimtinėje — Pasandravyje, Žemaitės — Bukantėje, Lazdynų Pelėdos (Sofijos-Pšibiliauskienės) — Paragiuose, Simano Daukanto — Kalviuose, Motiejaus Valančiaus — Nasrėnuose, Šatrijos Raganos (Marijos Pečkauskaitės) gyventojė vietovėje — Židikuose ir kitose vietose. Su įdomumu apžiūrinėjome mūsų literatūros klasikų gimtinėse įrengtus memorialinius muziejus, pastatytus paminklus. Klubo nariai lituanistai plačiai kalbėjo apie šių kūrėjų veiklą, literatūrinį palikimą.

Ariogalos kapinėse stabtelėjome prie senesnės kartos žymaus archeologo, dailininko ir literato, Krokuvos Mokslo Akademijos nario korespondento Tado Daugirdo paminklo, prisiminėm, kad jis stropiai rinko senienas, turėjo sudaręs įdomų archeologinį ir etnografinį rinkinį, kurį 1909 metais padovanojo Kauno muziejui.

Keliaudami radome daug tarybinių karių kapų, akivaizdžiai patyrėme, kiek Pergalė pareikalavo aukų. Su didele pagarba ir dėkingumu prisimenam žuvusius mūsų Tėvy-

nės vaduotojus, jų paminklus puošėme gyvomis gėlėmis.

Pastaruojų metu Vilniuje akademiniame opere ir baletų teatre žiūrėjome "Otelą", "Karmen", "Kristijoną", "Pilėnus" ir kitas operas bei baletus. Kolektyviai lankome Kauno miesto teatrus. Bendraujame su Vilniaus, Šiaulių, Klaipėdos, Alytaus pedagogais veteranais. vieni su kitais keičiamės delegacijomis, meninėmis programomis.

Kiekvieną savaitę repetuojame, rengiame naujus saviveiklinius numerius. Mėnesių paskutiniai sekmadieniai skirti jubiliejams pažymėti. Jie daromi su menine ir literatūrine dalimi. Scenarijus kuria ir moko dainuoti nenuilstama lituanistė veteranė Ona Sniukštienė.

Kolektyve turime talentingų ir universalių gabumų žmonių, mokinčių ir mėgstančių šokti, žaisti, dainuoti, deklamuoti. Iš tokių paminėtini: Elena Baubienė, Anastazija Rimantienė, Petrutė Zakšauskienė, Jonė Litvinienė, Marija Skatikienė, Jonas Vaškėlis, Vaclovas Randomanskis ir kiti.

Mus į talką kviečia filmų kūrėjai. Lietuvos kino studijai padėjome statyti "Skrudį per Atlantą" (apie Darių ir Girėną), "Tiktai tiesą", Mosfilmui — "nematomą žmogų", Lenfilmui — "Be šeimos", Lietuvos televizijai — "Čia mūsų namai", "Sešiolikamečius", "Benjaminą Kordušą" ir kitus.

Dvidešimt penktųjų metų proga klubo scenos mėgėjai parodė svečiams etnografinę pynę "Jaunystės aidai". Mokytojas Pranas Kėdanis padarė keraminį medalį. Jo apačioje atversta knyga, kairioje pusėje — pelėda, dešinėje — užrašas "Zara", po jos skaičius — 25. Šiuo medaliu apdovanojami svečiai ir "Zaros" saviveiklininkai.

Vandalinas Junevičius

Po Reikjaviko:veiksmų laikas

Visas pasaulis svarsto Tarybų Sąjungos ir Amerikos aukščiausio lygio atstovų susitikimo Reikjavike rezultatus. Jis yra didelis politinis įvykis tarptautiniame gyvenime, kovoje su ginklavimosi varžybomis, dėl branduolinio ginklo uždraudimo ir likvidavimo, žmonijai iškilusios karo grėsmės pašalinimo. Šio įvyko padariniai ilgai atsilieps tarptautiniams santykiams.

Tarybų Sąjunga daugiausia dėmesio per susitikimą Reikjavike skyrė svarbiausiems pasaulinės politikos klausimams — ginklavimosi varžybų nutraukimui, branduoliniam nusiginklavimui. Ant derybų stalo buvo padėtas visas paketas svarbių priemonių, kurios, jeigu būtų priimtos, pradėtų naują žmonių gyvenimo epochą — epochą be branduolinių ginklų. Tokia yra Tarybų Sąjungos pasiūlymų esmė. Jų realizavimas reikštų kardinalų pasaulinės padėties persilaužimą. Tokia galimybė buvo aiški ir reali.

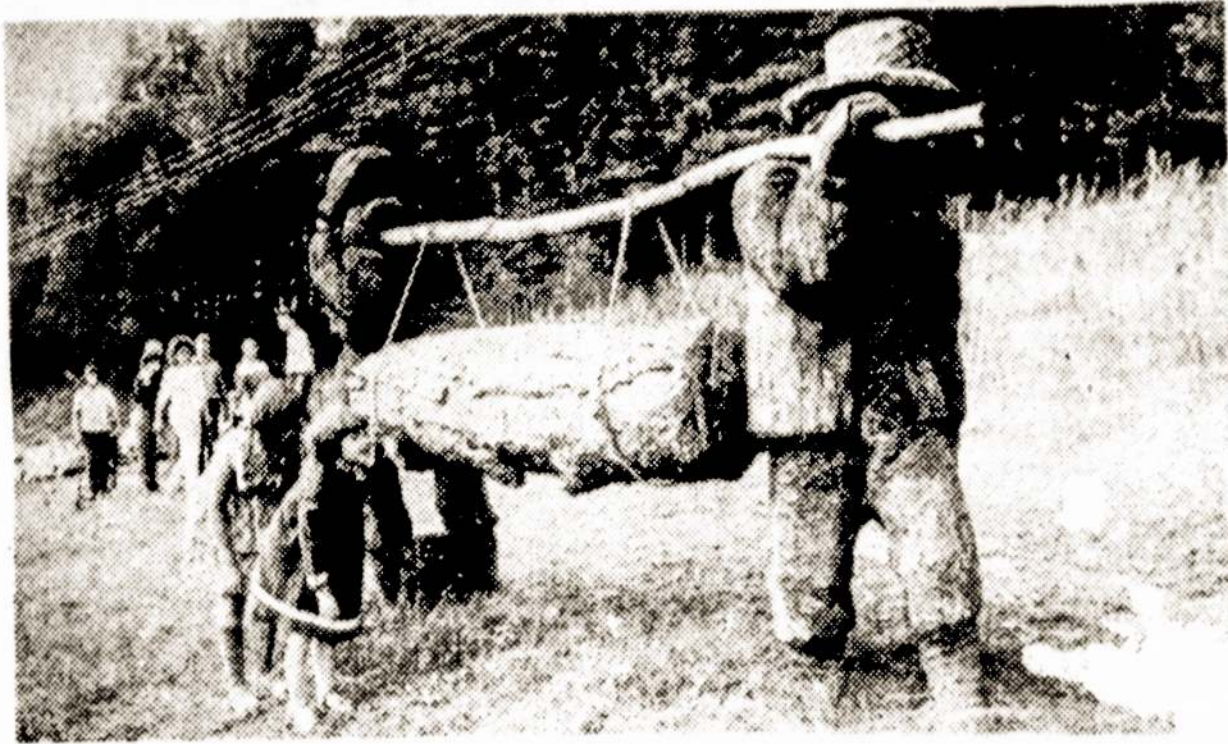
Tarybų Sąjungos pozicija per susitikimą Reikjavike buvo sąžininga ir atvira. Ji buvo grindžiama lygybės ir vienodo saugumo principais, parengta, atsižvelgiant į abiejų šalių, jų sąjungininkų, visų valstybių tautų interesus. Per šį susitikimą pateikti Tarybų Sąjungos kompromisiniai pasiūlymai konkrečiai išreiškia naują požiūrį į opias

dabarties problemas, naują mąstymą.

Pirmasis pasiūlymas, — Lietė strateginę puolamąją ginkluotę. Tarybų Sąjunga stoji už tai, kad ji būtų sumažinta 50 procentų per pirmuosius penkerius metus, o toliau visiškai likviduota, kaip kad buvo numatyta TSKP CK Generalinio Sekretoriaus šių metų sausio 15 dienos pareiškime.

Antrasis pasiūlymas, — lietė vidutinio nuotolio raketas. Buvo pasiūlyta visiškai likviduoti Tarybų Sąjungos ir Amerikos šios klasės raketas Europoje, kad būtų galima išvaduoti mūsų žemyno tautas nuo branduolinės katastrofos baimės, o paskui eiti toliau — į visų branduolinių ginklų likvidavimą.

Trečiasis klausimas, — kuris su darė organiška Tarybų Sąjungos pasiūlymų paketo dalį ir buvo iškeltas Amerikos atstovams, susijęs su galiojančia sutartimi dėl priešraketinės gynybos (PRG) ir su branduolinių bandymų uždraudimu. Jis iškeltas visiškai dėsningai, nes būtina užkirsti kelią viskam, kas galėtų pažeisti lygybę nusiginklavimo metu. Radikaliai mažinant branduolinius potencialus, logiška ir būtina panaikinti bet kokią galimybę sukurti naujo tipo ginklą, kuris ga-

Pirmą kartą Lietuvoje surengta bitininkystės šventė. Rugsėjo 16 ir 17 dieną ji vyko Lietuvos nacionaliniame parke — ten, kur daugiausiai laikoma bičių ir kur yra bitininkystės muziejus. Į šventę atvyko bitininkai daugiau kaip iš dvidešimties rajonų. Seminare bitininkai pasikeitė bitininkystės naujovėmis, praktinio darbo patyrimu. Turininga ir plati buvo kultūrinė programa. Šventės dalyviams sveikino tautosakiniai bičių globėjai Austėja ir Babilas, smalžė meška. Medumi prekiaavo sodininkystės draugijų bitininkai. Žiūrovai, kurių buvo susirinkę apie penkis tūkstančius, stebėjo bitininkų profesinio meistriškumo varžybas: kas greičiau ir geriau įlydys dirbtinį korį, iškops ir išsuks medų, įkels inkilus spiečiui sugauti.

Taip grįždavo namo senovės bitininkai; gera paskanauti šviežio medučio.

rantuočių karinį pranašumą. Į tai atsižvelgdama, Tarybų Sąjunga pasiūlė priemones sutarčiai dėl PRG stiprinti, tarp jų įsipareigoti, kad nebus atsisakyta šios sutarties dešimt metų, per kuriuos bus likviduojamas TSRS ir JAV branduolinis potencialas.

Tai — drąsus, nestandartiniai pasiūlymai, kuriais buvo siekiama išjudinti branduolinį nusiginklavimą iš rimties taško, kad iki amžiaus pabaigos būtų visiškai likviduotas branduolinis ginklas. Šis procesas, Tarybų Sąjungos įsitikinimu, turi būti kuo griežčiausiai kontroliuojamas. Mūsų šalis stoji už visas tokios kontrolės formas.

Per Reikjavike vykusias karštas diskusijas Tarybų Sąjungos atstovai, siekdami savitarpiskai priimtino kompromiso, ryžosi rimtoms nuolaidoms. Dėl to buvo susitarta tiek strateginės ginkluotės, tiek vidutinio nuotolio raketų klausimais. Tačiau susitarimo nepavyko įkūnyti šalis įpareigojančiose sutartyse, nes Amerikos administracija ne kaip nenorėjo sudaryti sąlygų joms realizuoti stiprinant PRG režimą, priimant abiemis šalims vienodus įsipareigojimus šioje srityje.

Kaip tik šiuo klausimu Reikjavike iš tikrųjų susirėmė du pasaulinės politikos požiūriai į tokias aktualias jos problemas, kaip ginklavimosi varžybų nutraukimas, branduolinio ginklo uždraudimas. Amerikos atstovai reikalavo, kad JAV turėtų galimybę tirti ir bandyti viską, kas susiję su strategine gynybos iniciatyva (SGI), ne tik laboratorijose, bet ir už jų sienų, taip pat kosmose. Šitaip Vašingtono administracija akivaizdžiai parodė, jog, patikėjusi savo technologiniu pranašumu, ji vis dar tikisi pasiekti tai, kas nepasiekama, — įgyti karinį pranašumą prieš Tarybų Sąjungą, per SGI militarizuodama kosminę erdvę. Pasaulis dar karta galėjo įsitikinti, kad Vašingtono administracija galvoja tą patį, kaip ir Amerikos karinis-pramoninis kompleksas, kad ji yra jo vaidžioje.

Ir vis dėlto Reikjaviko susitikimas buvo naudingas. Ten nuveiktas didelis darbas, įgyta didžiulė patirtis. Nuo šiol niekas jau negali veikti taip, kaip veikė anksčiau. Susitikimas parengė galimą žingsnį į priekį, parengė realų poslinkį į gerąją pusę. Dabar viskas priklauso tik nuo JAV, kurių lyderiams

laikas pagaliau atsisakyti fantastiškų svajonių, imti vadovautis realistinėmis pozicijomis. Reikjavike Tarybų Sąjungos pasiūlyta platforma teikia istorinį šansą kardinaliai išspręsti karo ir taikos problemas. Reikia padaryti viską, kad tas šansas būtų panaudotas esminiais tautų interesais, visos žmonijos interesais. Dabar susidarė kokybiškai nauja situacija, o kova dėl branduolinio nusiginklavimo pakilo į aukštesnę pakopą.

Pritaręs M. Gorbačiovo veikiui per susitikimą Reikjavike, TSKP CK Politinis biuras mano, jog būtina ir toliau didinti pastangas siekiant, kad būtų radikaliai sumažintas ir visiškai likviduotas branduolinis ginklas. Turi būti tęsiami kontaktai ir derybos, tarp jų Ženevoje, dėl viso branduolinės ir kosminės ginkluotės klausimų komplekso, remiantis platforma, kurią Tarybų Sąjunga išdėstė Reikjavike.

Tarybinė liaudies karštai remia poziciją, kuria vadovavosi M. Gorbačiovas per susitikimą Reikjavike, — tvirtai laikytis principų ir konstruktyviai ieškoti reikiamų sprendimų. Ši pozicija gyvai įkūnija TSKP XXVII survažiavimo liniją — išvaduoti žmoniją nuo branduolinės grėsmės, užkirsti kelią kosmoso militarizavimui, stiprinti taiką ir visuotinį saugumą, plėsti sąžiningą, savitarpiskai naudingą tarptautinį bendradarbiavimą. Tarybų Sąjunga šio kurso laikysis ir ateityje.

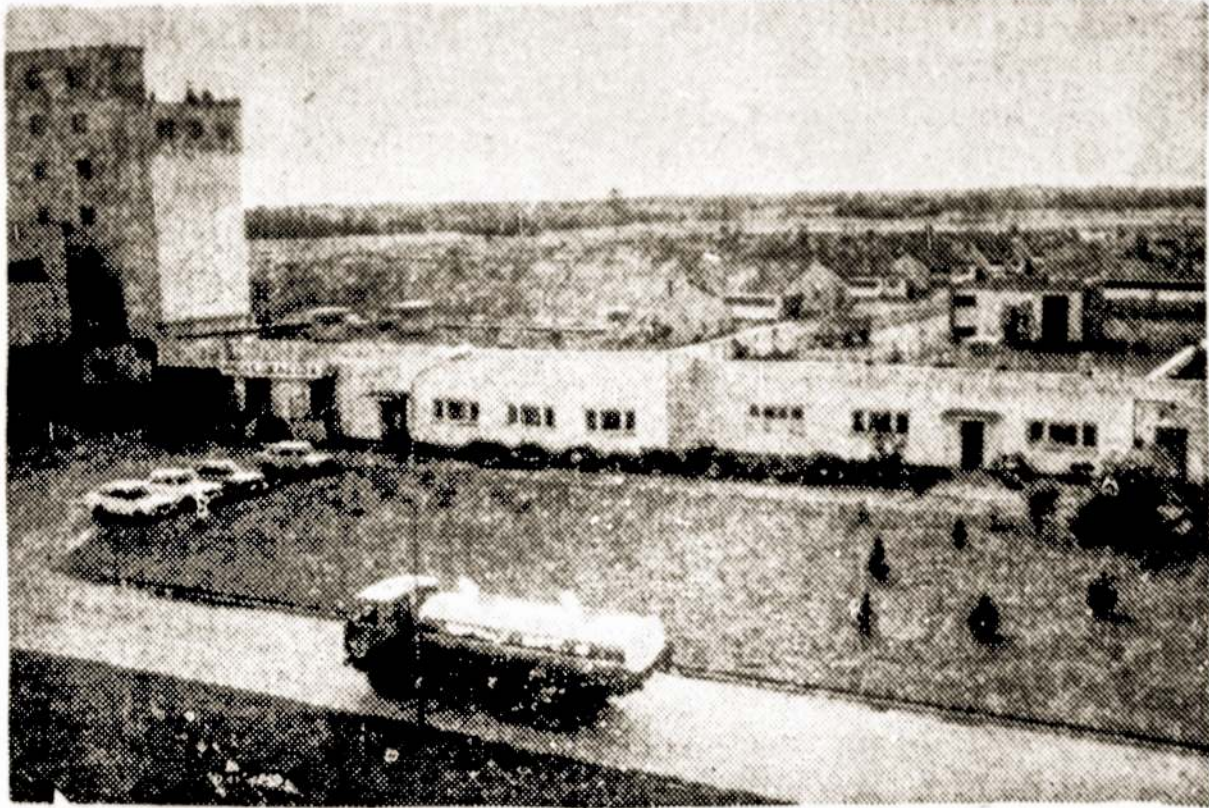
"Mes veiksime, — pareiškė M. Gorbačiovas. — Mes neatsisakysime linijos stiprinti taiką, kovoti prieš ginklavimosi varžybas, už branduolinio ginklo uždraudimą, už branduolinio ginklo likvidavimą, už tai, kad būtų atitolinta grėsmė nuo viso mūsų Žemės rutulio. Ir aš įsitikinęs, kad mes šioje kovoje ne vieniši".

Tikrai tai, kas įvyko Reikjavike, turi būti galimybė paskata visoms tautomis, visuomenės organizacijoms, visų valstybių vyriausybėms nepriklausomai nuo jų orientacijos įsisąmoninti, jog būtina įsijungti į bendrą kovą dėl tarptautinės padėties normalizavimo, dėl taikos stiprinimo.

Atėjo veiksmų laikas. Ryžtingų veiksmų. Nuo jų priklausys visos žmonijos likimas.

"Pravdos" V. edamasis
Spalio 16 d.

Vilnius, 1986 m. lapkričio 13 d.

Jurbarko rajono Dainių tarpukinės gyvulininkystės įmonės kolektyvas dirba gerai įrengtame, našiais įrengimais aprūpintame komplekse. Už šios įmonės projektavimą ir statybą jos autoriai apdovanoti TSRS Ministrų tarybos premija. Geros darbo sąlygos, geri gamybos rezultatai. Per aštuonis šiu metų mėnesius valstybei jau parduota beveik 1100 tonų kiaulienos.

Dainių tarpukinės gyvulininkystės įmonė.

Kultūrietės aptarė veiklos reikalus

Spalio 21 d. įvyko Amerikos Lietuvių Moterų Kultūros draugijos narių susirinkimas. Prieš pradėdant susirinkimą buvo pasivaišinta skoningai paruoštais patiekalais. Paruošė A. Vaitkienė ir A. Pauliukienė. Po vaišių buvo pasidalinta dovanomis, kurias narės atnešė ir tas davė draugijai gražių pajamų.

Lygiai 1 val. po pietų pirmininkė A. Vaitkienė atidarė susirinkimą ir paprašė nares atsistoti ir vienos minutės tylą tinkamai pagerbti mirusios narės Emilijos Klatauskienės atminimui.

Valdyba išdavė išsamų raportą iš savo veiklos. Visos valdybos narės pasakė, kad rimtai rūpinasi draugijos reikalais ir stengiasi gauti naujų narių, kas nelengva.

Parengimo komisija raportavo, kad viskas paruošiama būsimam parengimui lapkričio 9 d.

MIRĖ IR PALAIDOTA MARY DARŽINSKAITĖ (DAROW)

Spalio 17 d. gražus būrelis velionės pažįstamų susirinko prie duobės Lietuvių Tautinėse kapinėse, kad paskutinį kartą atsisveikintų su lietuvaite Mary Daržinskaite. Velionės sveikata buvo gerokai pašlijusi, bet ji gyveno pavienė, nors retkarčiais ateidavo kaimynė ir atnešdavo iš krautuves maistą.

Keliais atvejais atėjusi negalėjo įeiti į butą. Pamaniusi, kad ji užmigus. Kaimynams pastebėjus, kad jos bute šviesa deganti naktį ir dieną, pranešė policijai, kuri atvykusi rado ją mirusią. Gydytojai vėliau nustatė, kad ji mirusi nuo širdies smūgio, nors dienos ir laikas nenustatė.

Laidotuvėmis rūpinosi laidotuvių direktorius P. J. Ridikas. Jis trumpai apibūdino jos gyvenime atliktus darbus. Pažymėdamas, kad ji buvo baigusi plaukų taisymo mokyklą, nurodė, kad ji kurį laiką užlaikė grožio salioną. Vėliau vertėsi slaugės amatu. Ji prižiūrėdavo ligonius namuose pagal gydytojų nurodymus.

Kadangi ji buvo labai uždari, tai mažai kas žinojo jos praeitį. Šios minutės autorei teko arčiau pažinti velionę per virš 50 metų. Mary atvyko į šią šalį prieš Pir-

Vilnia, 1986 m. lapkričio 13 d.

Pranešta, kad drg. Antanina Butkis sėkmingai sveiksta po akies operacijos ir reikia manyti, kad neužilgo mes ją matysime sveikųjų būryje. Rimtai serga drg. M. Vasiliauskienė po gana sudėtingos operacijos. Nesveikuoja V. Samuolienė, K. Ainorienė, H. Trusk. Palinkėta visoms ligonėms sėkmingo ir greito pasveikimo.

Nutarta užmokėti \$10 už aplinkraštį "Women for Peace". Sekretorė pranešė, kad įdėjusi į banką drg. U. Juodaitienės dukrų \$50 dovaną draugijai.

Atžymėti gimtadieniai šių narių: A. Copin, O. Jokubkienė, N. De Schaaf, A. Dočkienė, K. Ainorienė. Joms palinkėta sveiko, darbingo ir ilgo amžiaus ir sugiedota Ilgiausių metų.

Sekantis susirinkimas įvyks lapkričio 18 d. 12 val.

Sekr. J. M-nė

nąj pasaulinį karą. Stoją į paangias organizacijas. Buvo sukūsi šeimos židinį susituokdama su užangiečiu J. Pakausiu. Jis veikė neno srityje. Mary kurį laiką buvo tuclaikinės menininkų organizacijos sekretorė. Laikui bėgant, eimoje įvyko nesusipratimas, teo persiskirti. Tas labai paveikė eilionės Mary nervus. Ji pasitrauė iš visuomeninio gyvenimo ir ešė viengungės gyvenimą iki miris ją atskyrė iš gyvųjų tarpo.

Pasirodo, kad sulaukus vyresnio užmaus, vienai ar vienam gyventi nesaugu. Labai galimas daiktas, kad jeigu būtų laiku pastebėtas jos staigus susirgimas, gal būtų išgelbėta jos gyvybė. Gaila, kad tas įvyksta lietuvių tarpe.

Laidotuvių Dalyvė

MARCELLA VASILIAUSKIENĖ SĖKMINGAI SVEIKSTA

Prieš kurį laiką drg. M. Vasiliauskienė krisdama susilaužė šlaunies kaulą. Jai buvo padaryta operacija, kuri skaitoma sėkminga. Pastaruoju laiku jai daroma terapija. Dukra ir žentas kasdien būna su ja ligoninėje ir Marcella jau ima povaliai vaikščioti.

Linkiu ligonei greito pasveikimo, o jos dukrai Frances Jordan ir jos vyrui linkime sėkmingai slaugyti ligonę ir patiems būti sveikiems.

Vilnietė

APTARTI LAIKRAŠČIO "VILNIS" REIKALAI

Spalio 25 dieną įvyko "Vilnies" bendrovės direktorių tarybos posėdis. Visi direktoriai atsilankė, išskyrus pirmininkę. Susirinkimą atidarė sekretorė. Tvarkos vedėja išrinkta Anna Krisiken.

Valdybos raporte pasirodė, kad visi rūpinasi laikraščio reikalais ir viskas grįžta į normalias vėzes.

Ypač plačiau tartasi vajuos reikalais. Nors vajuos prasidėjo su spalio mėn. pradžia, bet kol kas tik keli vajininkai pradėjo darbą. Prashome visų kolonijų vajininkus nieko nelaukus stoti į darbą ir parodyti darbo vaisių. Kurie neturime senų skaitytųjų sąrašų, atskreipkime į administraciją, kuri skubiai patarnaus. Padarykime šį vaju visapusiai sėkmingu, kuris nulems laikraščio ateitį.

Pranešta, kad namo reikalai baigiami tvarkyti ir apdraudęs klausimas beveik išrištas.

Sekantis posėdis įvyks lapkričio 29 dieną.

Sekr. J. M-nė

A. KRISIKEN ISVYKO POILSIUI

Teko sušnekti su Anna Krisiken ir sužinoti, kad spalio 30 dieną ji išvyksta poilsiui į Las Vegas, Nevada. Ji sakė, jog per kurį laiką beslaugydama sesutę E. White, kuri pergyveno rimtą operaciją ir povaliai sveikstanti, taipgi jau sulaukusią 98 metų mielą mamytę, biskį pavargusi.

Linkime mielai Annai gero poilsio ir pailsėjusiai grįžti prie atsakingų darbų, kurių ji turi gana daug.

Vilnietė

LANKESI ČIKAGOJE

Annos ir S. J. Jokubkos bičiulė detroitietė Birutė Jeske automašina buvo atvežusi į Čikagą viešnią iš Tarybų Lietuvos Ireną Mockuvienę, iš profesijos inžinierę. Moterys nuvykusios į Lietuvių Tautinės kapines aplankė kai kurių pažįstamų pažangiečių kapus, pavažinėjo po naujųjų ateivių sostių Marquette Parką, pasigrožėjo Čikaga iš Sears Tower, pavaikštinėjo po muziejus ir kitas Čikagos įdomias vietas.

Irena Mockuvienė yra plačiai Lietuvoje žinomo žurnalisto Moekaus žmona, augusi ir išsimokslinusi Tarybų santvarkos sąlygomis. Kaip tokiai, jai darė slegiantį įspūdjį turtingiausioje pasaulyje šalyje Amerikoje visapusiškas žmonių gyvenimas, įpročiai, nešluotose gatvėse šiukšlės.

Į JAV Irena Mockuvienė atvyko paviešėti daugiau kaip mėnesiui iškviesta detroitiečio pusbrolio A. Bubnelio asmenine viza. Ketina čia pabuvoti dar savaitę kitą ir grįžti į savo gražią nepavaduojamą gimtinę Tarybų Lietuvą, kur jos laukia šeima, darbai didingoji komunistinio rūmo statyboje.

X.

A. JAKIENĖ SĖKMINGAI SVEIKSTA PO OPERACIJOS

Teko sušnekti su Aldona Zekas ir iš jos sužinoti, kad drg. Albertina Jakienė prieš kurį laiką pergyveno sėkmingą akies operaciją ir jau susveiko. Sako, vėl be vargo galinti skaityti ir esanti labai patenkinta operacija.

V-tė

U.S. Postal Service STATEMENT OF OWNERSHIP, MANAGEMENT AND CIRCULATION (Required by 39 U.S.C. 3685)		
1A. TITLE OF PUBLICATION VILNIS	1B. PUBLICATION NO. 0 1 9 4 8 3 1 8	2. DATE OF FILING Nov. 12, 1986
3. FREQUENCY OF ISSUE Bi-Weekly	3A. NO. OF ISSUES PUBLISHED ANNUALLY 26	3B. ANNUAL SUBSCRIPTION PRICE U.S. \$15.00 Chicago \$17.00 Canada/Foreign \$20.00
4. COMPLETE MAILING ADDRESS OF KNOWN OFFICE OF PUBLICATION (Street, City, County, State and ZIP Code) (Not printer)		
3116 South Halsted Street, Chicago, Cook, IL 60608		
5. COMPLETE MAILING ADDRESS OF THE HEADQUARTERS OF GENERAL BUSINESS OFFICES OF THE PUBLISHER (Not printer)		
3116 South Halsted Street, Chicago, IL 60608		
6. FULL NAMES AND COMPLETE MAILING ADDRESS OF PUBLISHER, EDITOR, AND MANAGING EDITOR (This item MUST NOT be blank)		
PUBLISHER (Name and Complete Mailing Address) Workers Publishing Assn., Inc., 3116 So. Halsted Street, Chicago, IL 60608		
EDITOR (Name and Complete Mailing Address) Stanley J. Jokubka 3116 So. Lithuania Ave., Chicago, IL 60608		
MANAGING EDITOR (Name and Complete Mailing Address) None		
7. OWNER (If owned by a corporation, its name and address must be stated and also immediately thereunder the names and addresses of stockholders owning or holding 1 percent or more of total amount of stock. If not owned by a corporation, the names and addresses of the individual owners must be given. If owned by a partnership or other unincorporated firm, its name and address, as well as that of each individual must be given. If the publication is published by a nonprofit organization, its name and address must be stated. (Item must be completed.)		
FULL NAME Workers Publishing Assn., Inc.		
COMPLETE MAILING ADDRESS 3116 So. Halsted St., Chicago, IL 60608		
8. KNOWN BONDHOLDERS, MORTGAGEES, AND OTHER SECURITY HOLDERS OWNING OR HOLDING 1 PERCENT OR MORE OF TOTAL AMOUNT OF BONDS, MORTGAGES OR OTHER SECURITIES (If there are none, so state)		
FULL NAME		
COMPLETE MAILING ADDRESS		
N		
O		
E		
9. FOR COMPLETION BY NONPROFIT ORGANIZATIONS AUTHORIZED TO MAIL AT SPECIAL RATES (Section 431.3 (DMM only)) The purpose, function, and nonprofit status of this organization and the exempt status for Federal income tax purposes. (Check one.)		
☐ (1) HAS NOT CHANGED DURING PRECEDING 12 MONTHS		
☐ (2) HAS CHANGED DURING PRECEDING 12 MONTHS (If changed, publisher must submit explanation of change with this statement.)		
10. EXTENT AND NATURE OF CIRCULATION (See instructions on reverse side)	AVERAGE NO. COPIES EACH ISSUE DURING PRECEDING 12 MONTHS	ACTUAL NO. COPIES OF SINGLE ISSUE PUBLISHED NEAREST TO FILING DATE
A. TOTAL NO. COPIES (Net Press Run)	900	900
B. PAID AND/OR REQUESTED CIRCULATION 1. Sales through dealers and carriers, street vendors and counter sales 2. Mail Subscriptions (Paid and/or requested)	22 655	20 664
C. TOTAL PAID AND/OR REQUESTED CIRCULATION (Sum of 10B1 and 10B2)	677	684
D. FREE DISTRIBUTION BY MAIL, CARRIER OR OTHER MEANS SAMPLES, COMPLIMENTARY, AND OTHER FREE COPIES	14	12
E. TOTAL DISTRIBUTION (Sum of C and D)	691	696
F. COPIES NOT DISTRIBUTED 1. Office use, left over, unaccounted for, spoiled after printing 2. Return from News Agents	209 None	204 None
G. TOTAL (Sum of E, F1 and 2 - should equal net press run shown in A)	900	900
11. I certify that the statements made by me above are correct and complete	SIGNATURE AND TITLE OF EDITOR, PUBLISHER, BUSINESS MANAGER, OR OWNER <i>J. J. Wikoski, Manager</i>	

PS Form 3526, Dec. 1985

(See instruction on reverse)

PRAŠOME PADIRBĖTI "VILNIES" VAJUJE

Šiemet "Vilnies" vaju gavimui naujų skaitytojų ir užsibaigusiomis prenumeratomis atnaujinti pradėjome spalio mėnesį ir tęsime iki 1987 m. vasario mėnesio.

Šis vaju gal bus vienas iš svarbiausių laikraščio gyvavime, nes priklausys, kiek gausime naujų skaitytojų ir kiek bus atnaujinta užsibaigusių prenumeratų.

Visi žinome, kad senoji Amerikos lietuvių karta kasmet vis daugiau ir daugiau iškeliauja į amžiną poilsį. Svarbu padirbėti tarpe jos atžalyno ir tuo būdu užtikrinti ilgesnį laikraščio gyvavimą.

Prašome visus buvusius ir naujus "Vilnies" vadininkus, taipgi skaitytojus, padirbėti šiame vajuje ir užtikrinti ilgesnį laikraščiu ateitį.

Medžiagos vaju reikalui kreipkitės į "Vilnies" administraciją. Ji mielai suteiks reikalingą medžiagą.

"Vilnies" bendrovės direktorių taryba
ir Administracija

Iškilingai palaidota Emilija Klatauskienė

Spalio 10 dieną mirė Emilija Klatauskienė-Barzdaitė, sulaukusi 95 metų amžiaus. Velionė gimė ir augo Lietuvoje, šiaulių rajone. Į JAV atvyko 1919 metais. Pirmoji stotis buvo Pensilvanijos valstijoje. Čia susipažino su Juozu Klatausku ir 1912 metais sukūrė šeimos židinį. Tais pačiais metais abu atvyko į Čikagą ir čia gyveno. Išauklėjo ir išmokslino dvi dukras — Juliją ir Bernicę. Abu Klatauskai buvo pažangios minties, stojo į pažangias organizacijas ir jose veikė. Ypač daug dėmesio dėjo į jaunimo auklėjimą, rūpinosi, kad jis liktų ne tik pažangus, bet ir kad nenutoltų nuo lietuviybės. Emilijos sesutė Marija Šniukienė bei pati Emilija dirbo ir organizavo lietuviškas mokyklėles, tuo laikų žinomas Ateities Žiedo draugijėlės vardu.

1956 m. vasario 20 dieną mirė jos mylimas vyras. Dukros jau buvo sukūrusios savo šeimas. Emilija likusi viena nenutolo nuo organizacinės veiklos, ji dainavo pažangiuose choruose, lankė organizacijų susirinkimus ir kiek galėdama jose dirbo. Tik sveikatai sušlubavus, mes rečiau ją matėme sueigose. Prieš porą metų, visai sveikatai sušlubavus, ji persikėlė gyventi pas dukrą Bernicę Dargienę ir jos šeimą, 5634 So. Moody Ave.

Velionė buvo pašarvota spalio 12 dieną Palos Funeral Home, 11028 Southwest Hwy. Spalio 13 d. rytą erdvi koplyčia prisirinko kupina velionės artimųjų, giminų ir kilnios idėjos draugų. Jos karstas skendo gyvų gėlių vainikų ir puokščių gausoje. 11 val. ryto pasigirdo vargonų liūdnas garsas, grojant muzikai G. Giedraitienei.

DARATELĖ MURELIENĖ PRISLĖGTA NESĖKMIŲ

Spalio 29 d. paskambino telefonas. Užklausus kas kalba, "Skambinu iš ligoninės", atsakė Daratelė Murelienė. Pirmiausia pasakė, kad po netikėtos ir staigios vyro mirties, nespėjus pilnai reikalų sutvarkyti, liepos 24 d. pergyveno akies operaciją. Ilgokai truko iki susveiko, nors kol kas akis neveikia kaip reikėtų. Prieš savaitę eidama sukritusi, nes kraujo krešulys suspaudė ją ir taip netvirtą kairę koją. Greitosios pagalbos buvo skubiai nuvežta į ligoninę kur dabar ir randasi. Kaip ilga teks būti ligoninėje, nežinanti.

Vėliau sekė momentui pritaikinta giesmė, giedant muzikai G. Giedraitienei ir jai pačiai pritariant vargonais. Atsisveikinimo kalbą pasakė velionės anūkė Elaine Mark, tai Julijos Sittner dukra. Ji žaviai ir rūpestingai apibūdino močiutės tinkamą priežiūrą ir dėkojo už tokią didelę jos meilę ne tik dukrų, bet ir anūkių bei praanūkių. Po jos jautrios kalbos vėl buvo giesmė, o po to laidotuvių direktorius Povilas J. Ridikas angliškai pasakė tinkamą kalbą, paliesdamas jos gyvenime atliktus gražius darbus kaip šeimoje, taip ir lietuviškos pažangos labui. Ridikas žymėjo, kad velionė priklausė prie daugelio lietuviškų organizacijų, kurių nemažai jau nėra, bet pasiliko narė Lietuvių Ex Mainierių klubo, Amerikos Lietuvių Moterų Kultūros draugijos, "Vilnies" skaitytoja ir rėmėja.

Po Ridiko kalbos buvo sugiedėta atsisveikinimo giesmė. Pasibaigus laidotuvių apeigoms, dalyviai praėjo pro karstą ir paskutinį kartą atsisveikino su taip visų aukštai gerbta asmenybe. Gausus būrys palydovų palydėjo į Lietuvių Tautinės kapinės, kur vėl kalbėjo laidotuvių direktorius P. Ridikas ir dukrų vardu padėkojo dalyviams už suteiktas paslaugas laidojant jų mylimą mamytę, uošvę, močiutę ir promočiutę. Po to užkvietė dalyvius sugrįžtuvčms į šaunų restoraną, kur visi buvo pavaišinti ir tuo būdu padėkota už suteiktas paslaugas laidojant mielą asmenybę.

Taip buvo baigta paskutinė kelionė mielos Emilijos Klatauskienės. Lai jai būna ramu ilsėtis šalia mylimo vyro Juozo šaltame kape. **Laidotuvių Dalyvė**

Gaila, kad visa tai tenka pergyventi žmogui, kuris taip išsilavinęs muzikoj ir savo laiką tiek daug dirbo su chorois pažangių lietuvių šeimoje. Jei ne tos nelabosios ligos, ji dar galėtų pasidaryti meną srityje.

Linkime mielai Daratelei sėkmingai nugalėti visas užgulusias nesėkmes ir vėl grįžti prie meniškų darbų. **Vilnietė**

- Maža paneigti labai gražiai idėją, reikia ją pakeisti tolygiai gražia. (F. Dostojevskis)
- Troškimas pasaulyje taikos nėra utopija.

MIRĖ IR PALAIDOTA ELSIE PLECKAITIENĖ

Ilgokai sirgusi, spalio 8 dieną mirė Elsie Pleckaitienė, 72 metų amžiaus. Velionė buvo pažangiečiams gerai žinomų buvusių visuomenės veikėjų velionių Vinco ir Mortulės Pleckaičių marti. Velionė buvo gimusi 1914 m. gegužės 22 d. Smitų šeimoje.

Spalio 10 d. į erdvią Wolniak koplyčią atsilankė velionės šeima, taipgi gražus skaičius velionės draugų bei pažįstamų. Jos vyras Edward, sūnus Leonard, duktė Judith ir septyni anūkai atsisveikino su miela žmona, motina ir močiute. Po laidotuvių apeigų buvo nulydėta ir palaidota Kazimierinėse kapinėse, kur palaidoti ir jos tėvai. **A. Vaitkienė**

SESTADIENĮ EX MAINIERIŲ KLUBO SUSIRINKIMAS

Mieli klubo nariai, dar kartą primenu, kad Ex Mainierių klubo narių paskutinis šių metų susirinkimas įvyks šį šeštadienį, lapkričio 15 d., 12 val., "Vilnies" salėje. Kaip paprastai paskutiniame metų susirinkime bus renkama nauja valdyba, tad svarbu, kad juo daugiau narių atsilankytų ir išrinktų atsakingą bei veiklią valdybą 1987 metams.

Taipgi svarbu dalyvauti tjeims nariams, kurie esate atsilikę duoklių mokėjime.

Tikiuosi, kad suprasite svarbą ir pasistengsite atsilankyti į šį paskutinį šių metų susirinkimą.

Sekr. J. M-nė

Mirę lietuviai

— Spalio 19 d. mirė Antoinette Kisičienė-Prelgauskaitė, sulaukusi senatvės. Gimė Lietuvoje. JAV-se išgyveno 75 metus. Liūdi duktė ir jos šeima, Lietuvoje brolis Povilas Prelgauskas ir jo šeima. Palaidota spalio 23 d. Kazimierinėse kapinėse.

— Spalio 20 d. mirė Kostė Kalinauskienė, 68 m. a. Gimė Lietuvoje. Į JAV atvyko po Antrojo Pasaulinio karo. Liūdi sesuo Lietuvoje. Palaidota spalio 24 dieną Kazimierinėse kapinėse.

— Spalio 23 d. mirė Algimantas Banys, 56 m. a. Gimė Lietuvoje. JAV-se išgyveno 37 metus. Liūdi žmona, dukra, du sūnūs, motina, brolis ir kitos giminės. Palaidotas spalio 25 dieną Kazimierinėse kapinėse.

— Spalio 23 d. mirė Jonas Mezginis, 73 m. a. Gimė Lietuvoje. Liūdi žmona, sūnus, duktė ir jos šeima. Palaidotas spalio 27 dieną Kazimierinėse kapinėse.

— Spalio 27 d. mirė Veronika Sirgėdienė, 68 m. a. Gimė Lietuvoje, Kaune. JAV-se išgyveno 30 metų. Liūdi duktė, trys sūnūs ir jų šeimos. Palaidota spalio 29 d. Kazimierinėse kapinėse.

— Spalio 25 d. mirė dr. Janina Luinys (Kolis), 91 m. a. Gimė Lietuvoje, buv. Marijampolėje, Kapusuke. JAV-se išgyveno 37 metus. Liūdi duktė ir jos šeima. Palaidota spalio 31 dieną Kazimierinėse kapinėse.

MIRUS EMILIJAI KLATAUSKIENEI

Reiškiame gilią ir nuširdžią užuojautą velionės Emilijos dukroms — Julijai Sittner ir jos dukrai Elaine Mark, Bernice Dargienei ir jos vyrui Alfredui, jų sūnui Ronald ir jo šeimai, giminėms ir idėjos draugėms, draugams.

Mes kartu liūdime netekusios brangios ir darbščios draugijos narės.

**AMERIKOS LIETUVIŲ MOTERŲ KULTŪROS
DRAUGIJOS VALDYBA IR NARĖS**

MIRUS EMILIJAI KLATAUSKIENEI

Reiškiame nuširdžią užuojautą velionės dukroms — Julijai Sittner ir jos dukrai Elaine Mark, Bernice Dargienei ir jos vyrui Alfredui, jų sūnui Ronald ir jo šeimai bei kitiems giminėms ir idėjos draugėms, draugams.

Netekus nuširdžios pažangietės, ir mes liūdime su jumis.

JULIJA MARAZIENĖ	ANTANINA ir PRANAS
HELEN TRUSK	VAITKAI
ALDONA ZEKAS	ALICIJA PAULIUKIENĖ
JONAS PATECKAS	MARCELLA WASSEL
ALFONSAS PATECKAS	EDWARD JORDAN
ANTANAS LITVINAS	FRANCES JORDAN

MIRUS EMILIJAI KLATAUSKIENEI

Reiškiame gilią ir nuširdžią užuojautą velionės dukroms: Julijai Sittner ir jos dukrai Elaine Mark, Bernice Dargienei ir jos vyrui Alfredui, jų sūnui Ronald ir jo šeimai, taipgi giminėms ir idėjos draugėms, draugams.

Mes kartu liūdime netekę nuširdžios pažangietės.

TEX ŽEBRAITIS	PETER ir STELLA
ADOLPH STUMBRIS	DAPSER
JULIUS URBIKAS	ALBINA BATUS
MARY URBIKAS	MATHEW BATUS
ANNA PETERS	EVA SANKUS
BERTHA RASINS	ISABELLE MATTUS